

รายงานผลการศึกษา

คณะกรรมการวิสามัญศึกษาข้อเท็จจริง
และกฎหมายที่ใช้ในการบริหารจัดการพื้นที่
เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นในและพื้นที่ต่อเนื่องกัน
(บางส่วน)

ตุลาคม ๒๕๖๔

รายงานผลการศึกษา
คณะกรรมการวิสามัญศึกษาข้อเท็จจริงและกฎหมายที่ใช้ในการบริหารจัดการ
พื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นในและพื้นที่ต่อเนื่องกัน (บางส่วน)

ด้วยในคราวประชุมสภากรุงเทพมหานคร สมัยประชุมสามัญ สมัยที่สอง (ครั้งที่ ๓) ประจำปี พุทธศักราช ๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๑ ที่ประชุมได้พิจารณาญัตติของนายไพฑูรย์ ชัมภรัตน์ เรื่อง ขอให้สภากรุงเทพมหานครตั้งคณะกรรมการวิสามัญศึกษาข้อเท็จจริงและกฎหมายที่ใช้ในการบริหารจัดการพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นในและพื้นที่ต่อเนื่องกัน ลงมติเห็นชอบให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญฯ ประกอบด้วย

๑. นายไพฑูรย์	ชัมภรัตน์
๒. นางสาวเพ็ญฟ้า	เทียนประภาสสิทธิ์
๓. นางสาวดวงพร	รุจิเรข
๔. พลตรี สุทธิชัย	วงศ์บุบผา
๕. พลโท โชติภณ	จันทร์อยู่
๖. พลตำรวจโท พลบูรณ์	ชำนาญกุล
๗. นายอัศววัฒน์	เทพหัสติน ณ อยุธยา
๘. พลเอก โกญจนาท	จุนณะภาต
๙. นายนิรันดร์	ประดิษฐ์กุล
๑๐. นายสมพงษ์	เวียงแก้ว
๑๑. นายเฉลิมพล	โชติชูชาติ
๑๒. นายศุภกฤต	บุญจันทร์
๑๓. นายแสนยากร	อูนมีศรี
๑๔. พลโท ลมูล	คล้ายพุด
๑๕. นายบวร	บุญลพ
๑๖. นายสิทธิภาค	อ๋อวิเชียร
๑๗. นายพิศณุ	เจริญนุกุล
๑๘. นางสาวแสนสุข	สตงคุณท์
๑๙. พันเอก มนต์ชัย	ดวงปัญญา
๒๐. นายสุรเดช	อำนาจสาร

คณะกรรมการวิสามัญฯ ได้ประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๖๑ ที่ประชุมมีมติเลือกนายไพฑูรย์ ชัมภรัตน์ เป็นประธานกรรมการ นางสาวเพ็ญฟ้า เทียนประภาสสิทธิ์ เป็นรองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง นางสาวดวงพร รุจิเรข เป็นรองประธานกรรมการ คนที่สอง พลตำรวจโท พลบูรณ์ ชำนาญกุล เป็นรองประธานกรรมการ คนที่สาม นายสมพงษ์ เวียงแก้ว เป็นรองประธานกรรมการ คนที่สี่ และนายบวร บุญลพ เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการวิสามัญฯ ได้ศึกษาข้อเท็จจริงและกฎหมายที่ใช้ในการบริหารจัดการพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นในและพื้นที่ต่อเนื่องกัน จึงขอรายงานผลการศึกษาบางส่วน ดังต่อไปนี้

ความเป็นมาและสภาพปัญหา

กรุงรัตนโกสินทร์ เป็นต้นกำเนิดของกรุงเทพมหานคร เมืองหลวงของประเทศไทย เป็นแหล่งรวบรวมมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งแสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่ได้รับการถ่ายทอดและสั่งสมทางประวัติศาสตร์ สังคม และศิลปวัฒนธรรมของชาติยาวนานกว่า ๒๓๐ ปี เป็นจุดศูนย์กลางของประเทศไทย ประกอบด้วยสถานที่ทรงคุณค่าที่สำคัญจำนวนมาก อาทิ พระบรมมหาราชวัง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ศาลหลักเมือง วัดที่สำคัญ รวมทั้งสถานที่ราชการต่าง ๆ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย และได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องมีมาตรการบังคับใช้กฎหมายและการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเหมาะสมและการมีส่วนร่วมของภาคชุมชน และภาคประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของประเทศไทยไม่ถูกทำลายและเกิดภาพลักษณ์ที่เสียหายในที่สุด

เกาะรัตนโกสินทร์เป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์และแหล่งอารยธรรม วัฒนธรรมของชาติในยุครัตนโกสินทร์ เป็นที่ตั้งของพระบรมมหาราชวัง วัดต่าง ๆ ศาลหลักเมืองและรายล้อมด้วยสถานที่อื่น ๆ ที่มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ชาติไทย เป็นพื้นที่ของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า แต่บริเวณเกาะรัตนโกสินทร์มีปัญหาต่าง ๆ ประกอบด้วย ปัญหาแผงค้าขายไม่ได้มาตรฐาน ปัญหาน้ำเน่าเสียในคลองหลอดและคลองอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกัน ปัญหาผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ หรือคนเร่ร่อน การค้าประเวณี ปัญหาที่จอดรถโดยสารรับ-ส่งนักท่องเที่ยวในพื้นที่บริเวณรอบสนามหลวง ปัญหาการดูแลไฟฟ้าแสงสว่าง ระบบโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) เพื่อความปลอดภัยแก่ประชาชนและของนักท่องเที่ยว ที่มาชมความงามในยามค่ำคืน แม้เกาะรัตนโกสินทร์ได้รับการแก้ไขในระดับหนึ่ง แต่ปัญหายังคงมีอยู่โดยเฉพาะประเด็นข้อกฎหมายที่เหลื่อมล้ำอยู่หลายฉบับในการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้ไม่สามารถพัฒนาพื้นที่ได้อย่างรวดเร็วและเกิดประสิทธิภาพ รวมทั้งการจัดระเบียบให้เกิดความเรียบร้อยในบริเวณดังกล่าวให้เหมาะสม จึงจำเป็นต้องมีการศึกษากฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาบังคับใช้ในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน เพื่อบูรณาการในการแก้ไขปัญหาระยะยาวให้ครอบคลุมทุกปัญหา ซึ่งมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙ พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙ พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. ๒๕๕๑ พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ รวมทั้งกฎกระทรวง ระเบียบ คำสั่ง ฯลฯ ที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตในการศึกษา

๑. สภาพพื้นที่

- ๑.๑ ขอบเขตพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นในและพื้นที่ต่อเนื่อง
- ๑.๒ สภาพปัญหาในพื้นที่ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ แนวทางการแก้ไข

๒. กฎหมายที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ แนวทางการแก้ไข

- ๒.๑ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘
- ๒.๒ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕
- ๒.๓ พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙
- ๒.๔ พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗

- ๒.๕ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙
- ๒.๖ พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. ๒๕๕๑
- ๒.๗ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕
- ๒.๘ พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔
- ๒.๙ พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๒
- ๒.๑๐ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐
- ๒.๑๑ ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่บริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นในและพื้นที่
ต่อเนื่อง
- ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือการใช้
อาคารบางชนิดหรือบางประเภทภายในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นในในท้องที่
แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘
  - ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือการใช้
อาคารบางชนิดหรือบางประเภท ภายในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอกในท้องที่
แขวงชนะสงคราม แขวงตลาดยอด แขวงศาลเจ้าพ่อเสือ แขวงบวรนิเวศ
แขวงเสาชิงช้า แขวงราชพิพิธ แขวงสำราญราษฎร์ และแขวงวังบูรพาภิรมย์
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๓๐
  - ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือการใช้
อาคารบางชนิดหรือบางประเภทภายในบริเวณฝั่งธนบุรีตรงข้ามบริเวณกรุง
รัตนโกสินทร์ในท้องที่แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด แขวงอรุณอมรินทร์ แขวงศิริราช
เขตบางกอกน้อย แขวงวัดอรุณ เขตบึงกอกใหญ่ แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี
และแขวงสมเด็จพระเจ้าพระยา เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๓๕
  - ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือการใช้
อาคารบางชนิดหรือบางประเภทภายในบริเวณฝั่งธนบุรีตรงข้ามบริเวณ
กรุงรัตนโกสินทร์ ในท้องที่แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด แขวงอรุณอมรินทร์
แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ แขวงวัดกัลยาณ์
เขตธนบุรี และแขวงสมเด็จพระเจ้าพระยา เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร
  - ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือการใช้
อาคารบางชนิดหรือบางประเภท ในท้องที่แขวงวัดสามพระยา แขวงวัดเทพศิรินทร์
แขวงป้อมปราบศัตรูพ่าย และแขวงสัมพันธวงศ์ แขวงจักรวรรดิ แขวงตลาดน้อย
เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร
  - ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือการใช้
อาคารบางชนิดหรือบางประเภทริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสองฝั่ง ในท้องที่แขวงบางซื่อ
แขวงถนนนครไชยศรี แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต แขวงวัดสามพระยา
แขวงชนะสงคราม แขวงพระบรมมหาราชวัง แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร
แขวงจักรวรรดิ แขวงตลาดน้อย แขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์ แขวงบางรัก
เขตบางรัก แขวงยานนาวา เขตสาทร แขวงวัดพระยาไกร แขวงบางค้อแหลม
แขวงบางโคล่ เขตบางค้อแหลม แขวงบางโพงพาง แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา

แขวงคลองเตย แขวงพระโขนง เขตคลองเตย แขวงบางจาก เขตพระโขนง
 แขวงบางนา เขตบางนา แขวงบางอ้อ แขวงบางพลัด แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด
 แขวงอรุณอมรินทร์ แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่
 แขวงบุคคโล แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี แขวงสมเด็จพระเจ้าพระยา แขวงคลองสาน
 แขวงคลองตันไทร แขวงบางลำพูล่าง เขตคลองสาน และแขวงราชบุรีบูรณะ
 แขวงบางประกอก เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๔๒

- ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือการใช้
 อาคารบางชนิดหรือบางประเภทภายในบริเวณตรงข้ามกรุงรัตนโกสินทร์ ในท้องที่แขวง
 บางยี่ขัน เขตบางพลัด แขวงอรุณอมรินทร์ แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย แขวงสมเด็จพระ
 เจ้าพระยา เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๓

๒.๑๒ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์
 และเมืองเก่า พ.ศ. ๒๕๔๖

๒.๑๓ คำสั่งกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ที่ ๑๘/๒๕๔๐ เรื่อง แต่งตั้งพนักงาน
 เจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี
 พ.ศ. ๒๕๓๙

๒.๑๔ คำสั่งกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมที่ ๘๙/๒๕๔๐ เรื่อง แต่งตั้งพนักงาน
 เจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี
 พ.ศ. ๒๕๓๙

๓. คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่ากับการบริหารจัดการพื้นที่
 เกาะรัตนโกสินทร์

๔. การพัฒนาพื้นที่

๔.๑ การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์และพื้นที่ต่อเนื่องกัน

๔.๒ คณะกรรมการกำกับและติดตามการดำเนินโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองเดิม
 และพื้นที่โดยรอบ

๔.๓ การปรับปรุงพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๔.๔ แผนการปรับปรุงเกาะรัตนโกสินทร์ ของสำนักการวางผังและพัฒนาเมือง

๔.๕ โครงการก่อสร้างอุโมงค์ทางเดินลอด ถนนมหาราช และถนนหน้าพระลาน
 รองรับการท่องเที่ยวของสำนักการโยธา

๕. การบริหารจัดการน้ำและแก้ปัญหาน้ำเสีย

พระราชดำริในการบริหารจัดการน้ำและแก้ไขปัญหาน้ำเสียในคลอง ของพระบาทสมเด็จพระ
 พระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙

พระราชโบายพื้นคลองต่าง ๆ ของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินท
 มหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐

๕.๑ การจัดการการไหลเวียนน้ำในคลองด้วยสถานีสูบน้ำของสำนักการระบายน้ำ

๕.๒ การบริหารจัดการน้ำในคลองต่าง ๆ ในพื้นที่ฝั่งธนบุรีตรงข้ามเกาะรัตนโกสินทร์

๕.๓ โรงควบคุมคุณภาพน้ำกับการแก้ปัญหาน้ำเสีย

๕.๔ แผนการก่อสร้างโรงควบคุมคุณภาพน้ำฝั่งธนบุรี

๕.๕ แม่น้ำเจ้าพระยา แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ ปี ค.ศ. ๒๐๑๘

๖. การบริหารจัดการขยะ

๖.๑ การบริหารจัดการขยะของสำนักสิ่งแวดล้อม

๖.๒ การบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์

๗. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในพื้นที่

๗.๑ คณะกรรมการวิสามัญฯ ลงพื้นที่รณรงค์ไม่ทิ้งขยะและปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำเจ้าพระยา และแหล่งน้ำสาธารณะ

๗.๒ การเสวนาเครือข่ายภาคประชาชนรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยา

๗.๓ หน่วยงานต่าง ๆ รณรงค์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาขยะและน้ำเสีย

๘. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการวิสามัญฯ

ผลการศึกษา

๑. สภาพพื้นที่

๑.๑ ขอบเขตพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นในและพื้นที่ต่อเนื่อง ภูมิศาสตร์พื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นในและพื้นที่ต่อเนื่องกัน

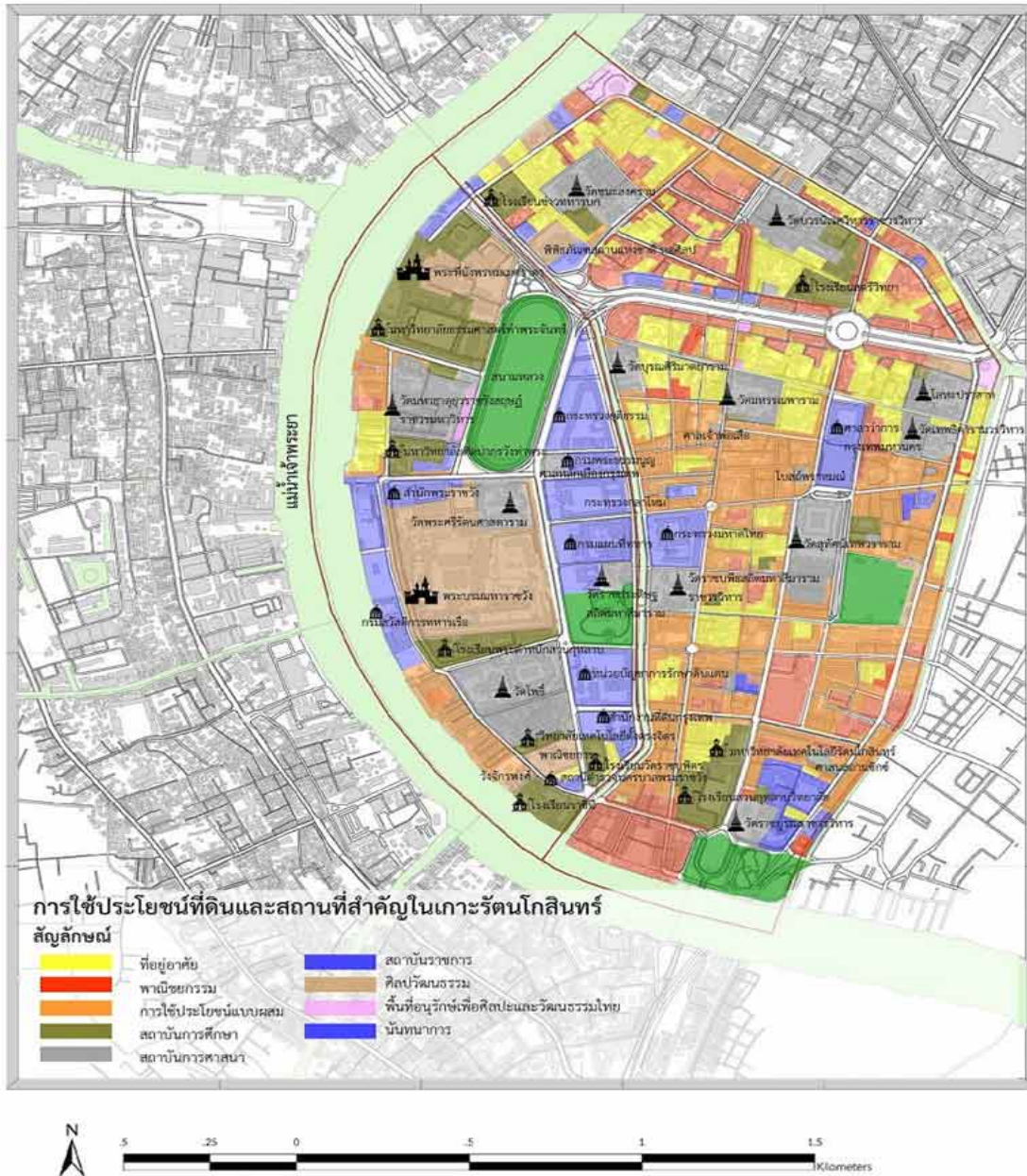
เกาะรัตนโกสินทร์ ตั้งอยู่บนพื้นที่ระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยาทางทิศตะวันตก และคลองรอบกรุงทางทิศตะวันออก โดยมีคลองคูเมืองเดิมแทรกกลางแบ่งเป็นพื้นที่ชั้นใน และพื้นที่ชั้นนอก เกาะรัตนโกสินทร์ประกอบด้วยพื้นที่ ๔.๑๐ ตารางกิโลเมตร หรือ ๒,๕๖๓ ไร่ หากพิจารณาตามขอบเขตการปกครอง พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในขอบเขตของเขตพระนคร ประกอบด้วย ๙ แขวง ได้แก่

- ๑) แขวงพระบรมมหาราชวัง
- ๒) แขวงวังบูรพาภิรมย์
- ๓) แขวงวัดราชบพิธ
- ๔) แขวงสำราญราษฎร์
- ๕) แขวงศาลเจ้าพ่อเสือ
- ๖) แขวงเสาชิงช้า
- ๗) แขวงชนะสงคราม
- ๘) แขวงตลาดยอด และ
- ๙) แขวงบวรนิเวศ

เกาะรัตนโกสินทร์ยังเป็นที่ตั้งของชุมชนและย่านเก่าแก่มีความสำคัญเชิงประวัติศาสตร์และสถานที่สำคัญระดับชาติมากมาย อาทิ พระบรมมหาราชวัง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ศาลหลักเมือง วัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร อันเป็นที่ประทับของสมเด็จพระสังฆราช สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ในเรื่องการคมนาคมขนส่ง เกาะรัตนโกสินทร์เป็นศูนย์กลางสายเดินรถประจำทาง และการโดยสารทางเรือ ประกอบด้วย ท่าเรือข้ามฟาก และท่าเรือด่วน มีปริมาณผู้โดยสารข้ามฟาก และผู้โดยสารเรือด่วนจำนวนมาก เกาะรัตนโกสินทร์มีความสำคัญเสมือนพื้นที่กระจายการจราจรระหว่างฝั่งธนบุรีและฝั่ง

พระนคร ผนวกกับการจำกัดของพื้นที่ถนน สภาพคอกวดบริเวณสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาทั้ง ๓ แห่ง ได้แก่ สะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า สะพานพระปกเกล้า และสะพานพระพุทธยอดฟ้า และพื้นที่จตุรทิศที่จำกัด ในขณะที่มีแหล่งท่องเที่ยวระดับนานาชาติจำนวนมากภายในเกาะรัตนโกสินทร์ เช่น พระบรมมหาราชวัง วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร วัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามวรวิหาร วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร วัดเทพธิดารามวรวิหาร วัดราชนันทดารามวรวิหาร วัดมหรณพารามวรวิหาร วัดบูรณศิริมาตยาราม วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร ปากคลองตลาด และท่าเตียน เป็นต้น ดึงดูดนักท่องเที่ยวกว่า ๖ ล้านคนต่อปี ปัจจัยเหล่านี้ผนวกกันย่อมส่งผลวิกฤติด้านการเดินทางสัญจรและสภาพแวดล้อมต่อพื้นที่แห่งนี้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวได้

ชุมชนและย่านที่สำคัญในเกาะรัตนโกสินทร์

ชุมชนในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ ๒๑ ชุมชน

๑. ชุมชนท่าพระจันทร์
๒. ชุมชนท่าวัง
๓. ชุมชนท่าช้าง
๔. ชุมชนท่าเตียน
๕. ชุมชนปากคลองตลาด
๖. ชุมชนชุมชนคลองคูเมืองเดิมสามแพ่ง
๗. ชุมชนตรอกสุเหร่า
๘. ชุมชนบางลำพู
๙. ชุมชนบวรรังษี
๑๐. ชุมชนมัสยิดบ้านตึกดิน
๑๑. ชุมชนตรอกศิลป์ตึกดิน
๑๒. ชุมชนถนนดินสอ
๑๓. ชุมชนโบสถ์พราหมณ์
๑๔. ชุมชนตรอกกราชบพิธพัฒนา
๑๕. ชุมชนหลังวัดราชนั้ดดา
๑๖. ชุมชนวัดเทพธิดาราม
๑๗. ชุมชนวังกรมพระสมมตอมรพันธ์
๑๘. ชุมชนหลังวัดสุทัศน์
๑๙. ชุมชนข้างเรือนจำ
๒๐. ชุมชนสามยอด
๒๑. ชุมชนป้อมมหากาฬ

ย่านในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ ๑๑ แห่ง

๑. ย่านบำรุงเมือง (ย่านขายสินค้าประเภทสิ่งหมักภัณฑ์)
๒. ย่านถนนดินสอและถนนมหาราช
๓. ย่านถนนอัษฎางค์ (ขายสินค้าประเภทเครื่องมือเดินป่า อุปกรณ์ทหาร)
๔. ย่านบ้านหม้อ (ย่านขายสินค้าประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าและระบบอิเล็กทรอนิกส์)
๕. ย่านท่าพระจันทร์ (ย่านขายสินค้าประเภทพระเครื่อง)
๖. ย่านปากคลองตลาด (ย่านขายสินค้าประเภทดอกไม้)
๗. ย่านพาหุรัด (ย่านขายสินค้าประเภทผ้า)
๘. ย่านวังบูรพา
๙. ย่านวังบูรพา (ย่านขายสินค้าประเภทปืน)
๑๐. ย่านท่าเตียน
๑๑. ย่านวัดสุทัศน์

ปัจจัยที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเมืองในยุควิถีใหม่ (New normal) จำนวน ๕ ประการ ได้แก่

- ๑) การไม่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติอันเป็นรายได้ที่สำคัญต่อภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของชุมชน ในสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-๑๙
- ๒) ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร ฉบับปัจจุบัน (๒๕๕๖) ที่กำหนดพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ให้เป็นเขตสีน้ำตาลอ่อน ที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย
- ๓) กฎหมายควบคุมอาคารที่บังคับใช้ในปัจจุบัน
- ๔) ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลงใช้ หรือเปลี่ยนการใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภทภายในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ และ
- ๕) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. ๒๕๔๖ ที่อาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนา

จัดระเบียบอาคารพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้จัดทำแผนผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ฉบับใหม่ขึ้น โดยผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในชุมชนพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์ รวม ๙ ครั้ง และคณะกรรมการการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่ามีมติเห็นชอบแล้ว

สาระสำคัญ คือ เป็นการขยายพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์ จากเดิม ๓ บริเวณ คือ กรุงรัตนโกสินทร์ ชั้นใน กรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก และบริเวณฝั่งธนบุรีตรงข้ามกรุงรัตนโกสินทร์ เป็น ๔ บริเวณ โดยเพิ่ม “พื้นที่ต่อเนื่องบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก” ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๓,๓๓๕.๙ ไร่ ตั้งแต่แนวกิ่งกลางคลองรอบกรุง (คลองบางลำพูและคลองโอ่งอ่าง) แนวกิ่งกลางแม่น้ำเจ้าพระยาด้านทิศเหนือและทิศใต้ และแนวคลองผดุงกรุงเกษมฝั่งตะวันออก ให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งมีมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ เช่น คลองผดุงกรุงเกษม วัดบางขุนพรหม (ธนาคารแห่งประเทศไทย) และวัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร

คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า ได้มีการกำหนดแผนแม่บท **ขึ้นมา ๒ ฉบับ** ได้แก่ แผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๔๐ และแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณฝั่งธนบุรีตรงข้ามบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๔๓ ซึ่งได้ถูกนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน และเนื่องจากแผนแม่บทดังกล่าวถูกใช้มาเป็นเวลานาน แนวความคิดด้านการอนุรักษ์ และสถานการณ์ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จึงไม่สอดคล้องกับบริบทแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการมีโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ เช่น โครงการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน ซึ่งนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมทั้งการพัฒนาอื่น ๆ ต่อเนื่องมา การท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นในกรุงรัตนโกสินทร์ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน การจราจร วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม แผนแม่บทฯ และกรอบแนวทางการพัฒนาที่ใช้อยู่เดิมอาจจะไม่สอดคล้องกับสถานการณ์และแนวทางการพัฒนาที่เปลี่ยนไปจากเดิม จึงมีความจำเป็นต้องจัดทำแผนผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ฉบับใหม่ โดยผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องตามขั้นตอน

แผนผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ จัดทำขึ้นตามระเบียบนายกรัฐมนตรีกว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นแผนเดี่ยวที่หน่วยงานของรัฐต้องยึดเป็นกรอบดำเนินงาน ตามแผนงานโครงการที่ระบุไว้ในแผนผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ ที่จัดทำขึ้นมีแนวคิดการอนุรักษ์เมืองสมัยใหม่ ที่เน้นการบูรณาการมิติด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน มีการกำหนดยุทธศาสตร์และกรอบการอนุรักษ์และพัฒนาในภาพรวมที่ชัดเจน แต่มีรายละเอียดการดำเนินงานที่ยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนรายละเอียดภายใต้กรอบที่กำหนดตามความเหมาะสม จัดทำโดยมีกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องที่ช่วยให้แผนผังมีความสอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของชุมชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง คำนึงถึงความสอดคล้องกับบริบทแวดล้อมในปัจจุบัน และคำนึงถึงอนาคต โดยกำหนดให้มีการทบทวนแผนทุก ๕ ปี ทบทวนความเหมาะสมของโครงการในแผนผังแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อปรับปรุงและเสนอโครงการใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน และมีแนวคิดหลักในการจัดทำแผนผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ คือ การอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์ควบคู่กันไป โดยยึดแนวทางดำเนินการ ๓ ด้านที่สอดคล้องกัน คือ

- ๑) การจัดทำแผนผังแม่บทฯ ให้ส่งเสริมคุณค่าและอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่
- ๒) การจัดทำแผนผังแม่บทฯ ให้มีการใช้ประโยชน์มรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างเหมาะสมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ๓) การจัดทำแผนผังแม่บทฯ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการทดแทนแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ ที่ใช้เป็นกรอบแนวทางในการอนุรักษ์มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๐ และแผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณฝั่งธนบุรีตรงข้ามบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ใช้เป็นกรอบแนวทางในการอนุรักษ์มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๓

เป้าหมาย

๑) อนุรักษ์แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าในพื้นที่ โดยเน้นการเล่าเรื่องราวของพัฒนาการเชิงพื้นที่ของกรุงรัตนโกสินทร์และกำหนดแนวทางการจัดการแหล่งมรดกอย่างเป็นระบบในระยะยาว

๒) กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินและการควบคุมอาคารให้เหมาะสมกับการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์

๓) จัดระเบียบการจราจรในพื้นที่ โดยใช้ประโยชน์และให้ความสำคัญกับการสัญจรทุกประเภท จัดระเบียบและเชื่อมโยงโครงข่ายการสัญจร เน้นการใช้ระบบขนส่งสาธารณะผสมผสานกับการเดินเท้า รวมถึงการออกแบบจุดเปลี่ยนถ่ายการสัญจรให้มีความสะดวกสบายต่อผู้ใช้งาน

๔) ขับเน้นโครงสร้างและแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของกรุงรัตนโกสินทร์ โดยการอนุรักษ์ภูมิทัศน์โดยรอบแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญและมุมมอง การออกแบบภูมิทัศน์เมืองเพื่อการสื่อความหมายและสร้างความต่อเนื่องเชิงพื้นที่ กำหนดกรอบการออกแบบเมืองและการปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ที่มีการทำงานเข้มข้นและพื้นที่สาธารณะ

๕) ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและชุมชน โดยกำหนดพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย และจัดทำแนวทางการฟื้นฟูชุมชนที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

๖) ส่งเสริมเศรษฐกิจในระดับชุมชน โดยเน้นธุรกิจขนาดเล็กที่ดำเนินการโดยคนในพื้นที่

๗) จัดระเบียบการท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยว และจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ

๘) ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการให้เพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการในอนาคต

๑.๒ สภาพปัญหาในพื้นที่ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ แนวทางการแก้ไข

คณะกรรมการวิสามัญฯ ได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนและสภาพภูมิทัศน์ในด้านต่าง ๆ จำนวน ๒๒ ครั้ง รายละเอียด ดังต่อไปนี้

๑.๒.๑ พื้นที่ตรอกสาเก ตั้งแต่บริเวณคลองหลอดวัดเทพธิดาราม ถนนดินสอ ถึงบริเวณหน้าโรงแรมรัตนโกสินทร์ ถนนอัษฎางค์ คณะกรรมการวิสามัญฯ ได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อเท็จจริง แก้ไขปัญหาคนขอทาน คนไร้ที่พึ่ง การค้าประเวณี โดยเห็นว่าควรส่งเสริมให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญในอนาคต

การลงพื้นที่ครั้งนี้พบว่า ตรอกสาเกซึ่งอยู่ติดคลองหลอดวัดเทพธิดาราม และเชื่อมกับคลองคูเมืองเดิมหรือที่เรียกทั่วไปว่า “คลองหลอด” มีการค้าประเวณีในบริเวณนี้จำนวนมาก โดยปัญหาของการค้าประเวณีมีทุกยุคทุกสมัย คณะกรรมการวิสามัญฯ มีความเห็นว่า การค้าประเวณีมีเหตุปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน ทำให้แก้ปัญหาได้ยาก แม้จะมีกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีใช้บังคับอยู่ก็ตาม เหตุที่ทำให้การค้าประเวณีนี้มีหลายปัจจัย เช่น เกิดจากปัญหาเศรษฐกิจ สังคม ความยากจน ไม่มีงานทำ จึงเปลี่ยนมาทำอาชีพนี้ และอาจแก้ไขได้โดยมีระบบการฝึกอาชีพ เป็นต้น ทั้งนี้ ในส่วนของคณะกรรมการวิสามัญฯ จะศึกษาเฉพาะการบริหารจัดการและการจัดระเบียบพื้นที่ โดยเห็นว่า การค้าประเวณีเป็นสิ่งผิดกฎหมายและก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนโดยส่วนรวม ตรอกสาเกเป็นที่สาธารณะที่บุคคลสามารถผ่านไปมาได้ แต่เมื่อมีการค้าประเวณีทำให้บุคคลไม่กล้าเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าว ประกอบกับบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ มีสถานที่สำคัญหลายแห่ง อาทิ พระบรมมหาราชวัง ศาลหลักเมือง สถานที่ราชการหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ศาลฎีกา กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย และวัด ได้แก่ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร วัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามวรวิหาร

วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร วัดเทพธิดารามวรวิหาร วัดราชนันทารามวรวิหาร วัดมหารณพาราม
วรวิหาร วัดบูรณศิริมาตยาราม และวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร ที่มีศิลปวัฒนธรรมของยุค
รัตนโกสินทร์ จึงไม่ควรถูกบดบังด้วยเรื่องไม่เหมาะสมและผิดกฎหมาย อีกทั้งการค้าประเวณีในตรอกสาเกเป็น
การกระทำโดยเปิดเผย ทำให้ภาพลักษณ์ของประเทศเกิดความเสียหาย

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาการค้าประเวณีในพื้นที่ตรอกสาเกและบริเวณโดยรอบ มีดังนี้

๑) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ทราบว่า พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ไม่ควร
ใช้สถานที่แห่งนี้ทำการการค้าประเวณี

๒) ปรับปรุงพื้นที่และภูมิทัศน์แห่งนี้ใหม่ โดยจัดระเบียบให้มีความสะอาด ร่มรื่น เพิ่มไฟฟ้า
ส่องสว่าง พร้อมติดตั้งกล้องวงจรปิด CCTV เพื่อให้สามารถตรวจสอบผู้กระทำความผิดได้โดยเฉพาะการค้า
ประเวณีและเพื่อความปลอดภัย

๓) จัดระเบียบการบริหารจัดการพื้นที่ใหม่ ซึ่งเป็นภารกิจของสำนักงานเขตพระนครให้จัด
กิจกรรมเพื่อส่วนรวมในพื้นที่ดังกล่าวเป็นประจำ จะทำให้การค้าประเวณีหมดไปจากบริเวณนี้

๔) เน้นย้ำให้ตระหนักถึงการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการ
ค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙ ว่ามีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ ลดหลั่นตามฐานความผิดตั้งแต่จำคุกไม่เกิน ๑ เดือน
ไปจนถึง ๒๐ ปีและปรับตั้งแต่ไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาทไปจนถึง ๔๐๐,๐๐๐ บาท

๕) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่โดยการจัดระเบียบชุมชนให้เกิดความเรียบร้อย
รวมทั้งให้ประชาชนเฝ้าระวังพื้นที่และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบถึงปัญหาดังกล่าว

คณะกรรมการวิสามัญฯ เห็นควรให้มีการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดในการ
แก้ไขปัญหาการค้าประเวณีในพื้นที่ตรอกสาเกและบริเวณโดยรอบ ซึ่งจะสามารถทำให้การค้าประเวณีหมดไปได้

๑.๒.๒ พื้นที่ชุมชนหลังวัดราชนันทดา

คณะกรรมการวิสามัญฯ ได้ลงพื้นที่ชุมชนหลังวัดราชนันทดา เพื่อสังเกตการณ์ร่วมกับหน่วยงาน
ของกรุงเทพมหานคร กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและสตรี กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงและของ
มนุษย์ สำนักงานเขตพระนคร กลุ่มสุขภาพจิต ตำรวจพื้นที่ สำนักปลัดกระทรวงกลาโหม กองอำนวยการรักษา
ความมั่นคงภายในกรุงเทพมหานคร (กอ.รมน.กทม.) ฝ่ายเทคนิค ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม เขต
พระนคร กองรักษาความปลอดภัย สำนักนโยบายและแผนกลาโหม กระทรวงกลาโหม ประธานชุมชนให้ข้อมูล
ว่า มีคนขอทาน ผู้ค้าประเวณี มาเช่าบ้านในชุมชนฯ ซึ่งเมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ กองอำนวยการรักษา
ความมั่นคงภายในกรุงเทพมหานคร (กอ.รมน.กทม.) และตำรวจได้ลงพื้นที่ร่วมกัน ได้มีการพูดคุยและทำความเข้าใจ
พบคนไร้ที่พึ่ง จำนวน ๗๒ คน คนพิการจำนวน ๒ คน ผู้ค้าประเวณีจำนวน ๒๒ คน รวมเป็น ๙๖ คน
โดยได้ดำเนินการ กลุ่มผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะได้อบรม ชี้แจงและจัดทำประวัติและส่งไปยังบ้านมิตรไมตรี
กรุงเทพมหานคร กลุ่มคนต่างดาวได้ส่งให้ตำรวจดำเนินการ กลุ่มคนไร้ที่พึ่งและคนพิการส่งให้กระทรวงการ
พัฒนาสังคมและความมั่นคงและของมนุษย์ดำเนินการ ผู้ป่วยจิตเวชส่งไปยังโรงพยาบาลตามพระราชบัญญัติ
สุขภาพจิต พ.ศ. ๒๕๕๑ ผู้ดื่มสุราและผู้ค้าประเวณีส่งให้ตำรวจดำเนินการ

การลงพื้นที่ร่วมกันระหว่างกรุงเทพมหานคร กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน
กรุงเทพมหานคร (กอ.รมน.กทม.) และตำรวจท้องที่ เพื่อทราบข้อเท็จจริงในประเด็นที่ศึกษา คือ คนขอทาน
คนเร่ร่อน การค้าประเวณี รวมถึงยาเสพติดและการมั่วสุมในพื้นที่ ชุมชนหลังวัดราชนันทดาเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง
มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยการดูแลไม่ให้มีการ
ค้าประเวณีในชุมชน รวมทั้งคนขอทาน และคนไร้ที่พึ่ง กรณีมีคนขอทาน ผู้ค้าประเวณีในชุมชนฯ

คณะกรรมการดำเนินการร่วม ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและสตรี กองร้อยรักษาความสงบเขตพระนคร กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมสุขภาพจิต ตำรวจท่องเที่ยว สำนักปลัดกระทรวงกลาโหม กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในกรุงเทพมหานคร ได้มีการพูดคุยและทำความเข้าใจ โดยมีการพูดคุย สอบถามประวัติ สำหรับผู้ที่มีครอบครัว ประสานงานเพื่อให้กลับไปอยู่กับครอบครัว ตามภูมิลำเนา ส่วนผู้ที่ไม่มีครอบครัวจะเข้าสู่กระบวนการของรัฐในการเยียวยาช่วยเหลือส่งไปบ้านมิตรไมตรี กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นส่วนน้อย สาเหตุคนไร้ที่พึ่งมาพักพิงที่สนามหลวง เนื่องจากไม่สามารถอยู่กับครอบครัวได้

การสนับสนุนชุมชนหลังวัดราชนันทดาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว การปรับปรุงพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว จากการสำรวจพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน ตามแนวคลองคูเมืองเดิมและคลองหลอดวัดราชบพิธ คลองหลอดวัดราชนันทดา มีวัดที่สำคัญที่สะท้อนให้เห็นความเป็นมาเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมความเป็นไทย จำนวน ๙ วัด สมควรกำหนดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

- ๑) วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร (วัดโพธิ์)
- ๒) วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร
- ๓) วัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามวรวิหาร
- ๔) วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร
- ๕) วัดเทพธิดารามวรวิหาร
- ๖) วัดราชนันทดารามวรวิหาร
- ๗) วัดมหรณพารามวรวิหาร
- ๘) วัดบูรณศิริมาตยาราม
- ๙) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร

จากการศึกษาข้อเท็จจริงของคณะกรรมการวิสามัญ เห็นว่า พื้นที่ดังกล่าวสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยให้สำนักงานเขตพระนครสำรวจเส้นทางในเบื้องต้น โดยหลังจากนั้นจะได้ให้สำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยวดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

การตั้งคณะกรรมการในคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า โดยมีองค์คณะเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานครตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ เช่น พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ที่กำหนดให้ดูแลพื้นที่ในส่วนที่เกี่ยวกับคนขอทาน คนไร้ที่พึ่ง และการรักษาความสะอาด การดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การปรับปรุงทัศนียภาพ การจัดระเบียบเมือง เป็นต้น

๑.๒.๓ พื้นที่ชุมชนวัดเทพธิดาราม

เมื่อวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒ คณะกรรมการวิสามัญ ได้รับฟังความคิดเห็นสภาพปัญหาของชุมชนวัดเทพธิดารามร่วมกับผู้บริหารเขตพระนคร ประธานชุมชนวัดเทพธิดาราม คณะกรรมการชุมชน ประชาชน และสื่อมวลชนร่วมลงทำข่าวประชาสัมพันธ์ โดยได้ศึกษาข้อเท็จจริง เกี่ยวกับการป้องกันปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการมั่วสุมในพื้นที่ ปัญหาการค้าประเวณี ตลอดจนความต้องการด้านสาธารณสุขประโยชน์ของชาวชุมชน คณะกรรมการวิสามัญ เห็นว่าควรส่งเสริมให้พื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ มีบ้านไม้ทรงโบราณ และสถาปัตยกรรมที่สวยงาม

คณะกรรมการวิสามัญฯ มีข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. คนไร้ที่พึ่งที่เข้ามาอาศัยตามบริเวณศาลาและริมคลองหลอดมีบ้างเล็กน้อย ภายในชุมชนไม่พบปัญหาคนขอทาน และปัญหาผู้ค้าประเวณี คนในชุมชนต้องช่วยกันสอดส่องดูแลเพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลเหล่านี้ใช้พื้นที่ดังกล่าวเพื่อแสวงหาประโยชน์

๒. ความปลอดภัยของชุมชน ได้มีการประสานสำนักการจราจรและขนส่ง กรุงเทพมหานคร เติรมติดตั้งกล้อง CCTV ในชุมชนโดยรอบจำนวน ๓๖ ตัว ระยะห่างกันประมาณ ๑๐๐ เมตร ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเมื่อมาเที่ยวในเมืองไทย รวมทั้งกล้อง CCTV ยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับเจ้าหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิด และป้องกันผู้ที่จะกระทำความผิดให้เกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมาย ทำให้ไม่กล้าจะทำผิด

๓. การทิ้งขยะลงคลองหลอดวัดราชนัดดา ขอความร่วมมือประชาชนในชุมชนแก้ไขให้เป็นรูปธรรมที่สุดคือเรื่องการรักษาความสะอาด ไม่ทิ้งขยะลงตามทางและคูคลอง โดยเฉพาะคลองหลอดวัดราชนัดดาที่อยู่ติดกับชุมชน ถือเป็นก้าวแรกที่สำคัญในการแก้ปัญหาหารือกันรวมทั้งขอให้ชุมชนจัดหาวัสดุมาก้อนไม่ให้ขยะลอยมาในพื้นที่ของชุมชนวัดเทพธิดาราม เพื่อจะได้ทราบแหล่งที่มีการทิ้งขยะลงคลอง

๔. การขับขีรถจักรยานยนต์ข้างริมคลองในยามวิกาลส่งเสียงรบกวนสร้างความเดือดร้อน ขอให้ประชาชนช่วยกันสอดส่องดูแล ถ้าอยู่ในชุมชนให้แจ้งเพื่อไม่ให้มีคนนอกมาสร้างความเดือดร้อนให้ชุมชน

๕. ชุมชนวัดเทพธิดารามเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมดั้งเดิมตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓ ที่ทรงสร้างวัดเทพธิดารามและมีพระพุทธรูปสำคัญ เรียกว่า หลวงพ่อขาว ประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถ และเป็นสถานที่ที่สุนทรภู่ (พระสุนทรโวหาร) บวชและจำพรรษา ๓ พรรษา โดยได้สร้างผลงานทางกวีซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นกวีเอกของโลกในเวลาต่อมา

๖. ชุมชนวัดเทพธิดารามเป็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่สมควรได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานต่าง ๆ

๗. ชุมชนวัดเทพธิดาราม อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพระนคร ซึ่งได้ร่วมมือกับชุมชนในด้านการพัฒนาด้านที่อยู่อาศัยโดยเฉพาะความร่วมมือในการรักษาคลองหลอดเทพธิดารามให้อยู่ในสภาพที่สะอาดปราศจากขยะ โดยสำนักงานเขตจะสนับสนุนการรักษาคลองให้คงสภาพโดยพัฒนาโครงการจิตอาสาทำความดีด้วยหัวใจเข้ามาพัฒนาคลองให้เกิดความยั่งยืน

๘. การพัฒนาชุมชนวัดเทพธิดารามจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือนอกจากสำนักงานเขตพระนครแล้ว คือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งเป็นหน้าที่ของสำนักงานเขตพระนครในฐานะผู้รับผิดชอบพื้นที่ประสานงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาและความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม

๙. จากการลงพื้นที่พบว่าพื้นที่ทางกายภาพ เช่น ถนน ซอย ได้มีการปรับปรุงและพัฒนาดีขึ้น โดยใช้งบประมาณของโครงการไทยนิยมยั่งยืนตลอดเส้นทาง ทำให้ชุมชนมีความสะอาดสะบายมากขึ้น สมควรส่งเสริมให้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นเข้ามาดำเนินการสมทบงบประมาณของกรุงเทพมหานครต่อไป

๑๐. ควรขอความร่วมมือจากชุมชนในการจัดระเบียบที่อยู่อาศัยของตนเองให้มีความสะอาดสวยงาม ให้มีการจัดเก็บขยะภายในบ้าน เพื่อสุขอนามัยที่ดีและสนับสนุนการท่องเที่ยว

สำนักงานเขตเขตพระนคร ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ ดังนี้

๑. ในประเด็นเรื่องรถจักรยานยนต์ส่งเสียงรบกวนชุมชน ทางสำนักงานเขตพระนคร ได้ดำเนินการแก้ไขแล้ว โดยตั้งเสาเหล็กตรงกลางเส้นทางวิ่งของรถจักรยานยนต์ ส่วนการรวมกลุ่มของวัยรุ่นเป็นอำนาจหน้าที่ของสถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์ เพื่อแก้ไขปัญหาต่อไป

๒. การแก้ไขปัญหาคนไร้ที่พึ่ง ขอทาน และค้าประเวณี บริเวณคลองคูเมืองเดิม (คลองหลอดหลังกระทรวงกลาโหมและศาลฎีกา) ได้ดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์ริมคลองให้สวยงามเพื่อสนับสนุนป้องกันไม่ให้เกิดบุคคลทั้ง ๓ กลุ่ม เข้ามาอาศัยและใช้พื้นที่ดังกล่าวเพื่อแสวงหาประโยชน์ และปัจจุบันได้มีการพัฒนาคลองโดยบริหารจัดการน้ำให้มีความสะอาด ปราศจากสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ เป็นที่เห็นประจักษ์กับประชาชนในขณะนี้

คณะกรรมการวิสามัญฯ มีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นในและพื้นที่ต่อเนื่องกัน ดังนี้

๑. การพัฒนาคลองคูเมืองเดิมโดยการปรับปรุงภูมิทัศน์และการประสานงานกับกระทรวงกลาโหม จะร่วมในการพัฒนาคลองคูเมืองเดิมโดยการดูแลเรื่องคนขอทาน คนไร้ที่พึ่ง และผู้ค้าประเวณี ทั้งนี้ หากมีงบประมาณจากส่วนราชการใดที่สามารถจัดสรรสนับสนุนในโครงการดังกล่าว ซึ่งกระทรวงกลาโหมมีนโยบายในการพัฒนาคลองคูเมืองเดิม

๒. การพัฒนาน้ำที่อยู่ในคลองคูเมือง อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักการระบายน้ำ น้ำจะดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการน้ำของสำนักการระบายน้ำด้วย

๒. กฎหมายที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแนวทางการแก้ไข

๒.๑ ปัญหาผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ คนขอทาน คนไร้ที่พึ่ง และผู้ค้าประเวณี

คณะกรรมการวิสามัญฯ ได้พิจารณากฎหมาย ๓ ฉบับที่จะต้องนำเสนอให้มีการปรับปรุงแก้ไขหรือการออกเป็นข้อบัญญัติฯ ให้กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นอยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบ มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้ในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์เสร็จสิ้นแล้ว ประกอบด้วย

๑. พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙
๒. พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗
๓. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙

๒.๑.๑ ปัญหาคนขอทาน

พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙ กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้รักษาการตามกฎหมายและแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยปัจจุบันรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร (เทศกิจ) เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙

อย่างไรก็ตามแม้จะมีการแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วก็ตาม กรุงเทพมหานครก็ยังไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาคนขอทานให้หมดไปได้ เพราะกรุงเทพมหานครได้รับมอบหมายจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นการมอบหมายที่ไม่ครบกระบวนการโดยเป็นการมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติงานแต่ไม่ได้มอบอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายให้กรุงเทพมหานคร ซึ่งตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๗ บรรดาความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ให้อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

หรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้ กรณีที่มีการจับกุมผู้กระทำความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน หากผู้กระทำผิดรับสารภาพและเต็มใจที่จะเสียค่าปรับก็ต้องดำเนินการส่งเรื่องดังกล่าวไปยังอธิบดีเพื่อเปรียบเทียบปรับ หากอธิบดีให้เปรียบเทียบปรับและผู้กระทำความผิดได้ชำระค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในเวลาที่กำหนดแล้วก็ให้ถือว่าคดีเล็กน้อย (ยุติ) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากผู้กระทำความผิดปฏิเสธพนักงานสอบสวนก็จะดำเนินการตามกฎหมายต่อไป หรือหากอธิบดีไม่ให้เปรียบเทียบปรับผู้กระทำความผิดก็จะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

การดำเนินการของกรุงเทพมหานครโดยเจ้าหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้ง (เทศกิจ) จึงมีเพียงหน้าที่ในการส่งตัวผู้กระทำความผิดไปยังสถานคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อทำการคัดกรองหรือส่งตัวไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินการตามกฎหมาย กรุงเทพมหานครมีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบในพื้นที่แต่กลับไม่มีอำนาจโดยสมบูรณ์จึงไม่อาจที่จะแก้ปัญหาคอนขอทานในกรุงเทพมหานครได้

แนวทางการแก้ไข

๑. อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ควรมอบอำนาจให้กรุงเทพมหานคร มีอำนาจเปรียบเทียบปรับผู้กระทำความผิด ซึ่งตามมาตรา ๒๓ ของพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙ ให้อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ มอบหมายการเปรียบเทียบปรับผู้กระทำความผิดได้

๒. กรุงเทพมหานคร ควรดำเนินการแก้ไขข้อบัญญัติของกรุงเทพมหานคร เพื่อรองรับกระบวนการตามพระราชบัญญัติการควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙ ในกรณีที่อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการมอบอำนาจให้กรุงเทพมหานครเปรียบเทียบปรับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

๓. ในกระบวนการฟื้นฟูตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๐ ให้สามารถฟื้นฟูคนขอทานได้ แต่จะฟื้นฟูได้ต่อเมื่อยินยอมต่ออธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ แต่กรณีนี้ ถือว่าได้กระทำผิด แต่มีเงื่อนไขเข้าฟื้นฟู ถือว่าพ้นจากความผิดตามมาตรา ๑๘ (ต้องกระเบียดการฟื้นฟู) อำนาจนี้ไม่ใช่ของกรุงเทพมหานคร เพราะฉะนั้นกรุงเทพมหานครไม่มีอำนาจเบ็ดเสร็จในกระบวนการ จึงต้องพิจารณาในประเด็นให้กรุงเทพมหานครมีอำนาจได้หรือไม่

๔. ตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙ กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีอำนาจประกาศจัดตั้งสถานคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งสามารถส่งเสริมการคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยกรุงเทพมหานครเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิตในสถานที่ที่กรุงเทพมหานครจัดตั้งขึ้นและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศรับรอง

๕. ตามพระราชบัญญัติบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ มาตรา ๘๙ กำหนดอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งในอำนาจหน้าที่ดังกล่าวนี้ รวมถึงอำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การดูแลรักษาที่สาธารณะ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสังคมสงเคราะห์ และการส่งเสริมการประกอบอาชีพ ในการจัดการปัญหาคอนขอทาน คนไร้ที่พึ่ง และการค้าประเวณี จึงอยู่ในอำนาจหน้าที่รับผิดชอบของกรุงเทพมหานคร แต่เนื่องจาก มาตรา ๘๙ ดังกล่าว กำหนดให้อำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานครนั้น ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายอื่น การแก้ไขปัญหาคอนขอทาน คนไร้ที่พึ่ง และการค้าประเวณี จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙ พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙ ทำให้กรุงเทพมหานครไม่อาจดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ได้ ซึ่งอำนาจหน้าที่ดังกล่าวจะอยู่ที่รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรุงเทพมหานครจึงทำได้แต่เพียงการประสานงานกับ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

๒.๑.๒ ปัญหาคนไร้ที่พึ่ง

พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้รักษาการตามกฎหมายและแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติ ซึ่งตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จะต้องส่งเสริมสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยการจัดตั้งสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งโดยไม่ต้องใช้งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

โดยที่พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๒๒ กำหนดให้ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับการพกอาศัยในที่สาธารณะตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติท้องถิ่น หากเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติท้องถิ่นเห็นว่าบุคคลนั้นมีลักษณะเป็นคนไร้ที่พึ่งและสมควรได้รับการคุ้มครองในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ให้เจ้าหน้าที่ส่งตัวคนไร้ที่พึ่งไปยังสถานคุ้มครองโดยความยินยอมของคนไร้ที่พึ่ง หากคนไร้ที่พึ่งปฏิบัติตามเงื่อนไขของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งให้สถานคุ้มครองแจ้งเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติท้องถิ่นยุติการดำเนินคดีและให้ถือว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากคนไร้ที่พึ่งไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งให้สถานคุ้มครองแจ้งเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติท้องถิ่นพิจารณาดำเนินคดีต่อไป

เมื่อพิจารณาข้อบัญญัติของกรุงเทพมหานครและพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ ล้วนไม่ได้บัญญัติให้อำนาจเจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานครดำเนินการส่งตัวคนไร้ที่พึ่งไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งตามมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ การแก้ไขปัญหเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่งของกรุงเทพมหานครจึงจำเป็นที่จะต้องแก้ไขข้อบัญญัติของกรุงเทพมหานครโดยกำหนดฐานความผิดพกอาศัยในที่สาธารณะและให้เจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานครมีอำนาจดำเนินการส่งตัวคนไร้ที่พึ่งไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

ผลการวิจัยของผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุญเลิศ วิเศษปรีชา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ว่าปัญหาความพยายามช่วยเหลือจากภาครัฐที่ไม่ตอบโจทย์คนไร้บ้าน จากการสำรวจคนไร้บ้านในสถานการณ์โควิด - ๑๙ สำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๓๗ คน พบว่าร้อยละ ๑๗.๕ เป็นคนไร้บ้านใหม่ที่เพิ่งเข้ามาใช้ชีวิตเร่รอนหลังได้รับผลกระทบจากโควิด-๑๙ ซึ่งที่ผ่านมากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พยายามช่วยเหลือโดยจัดสรรที่พักให้ชั่วคราวพร้อมอาหาร ๓ มื้อ แต่คนไร้บ้านกว่าครึ่งไม่ทราบว่ามิโครงการนี้ ยิ่งไปกว่านั้น ๓ ใน ๔ บอกว่าต่อไปอยู่ก็ไม่ทราบวิธีการว่าต้องทำอะไร สะท้อนให้เห็นว่าความพยายามช่วยเหลือของภาครัฐไปไม่ถึงคนไร้บ้านเท่าที่ เมื่อสิ่งที่คนไร้บ้านให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกไม่ใช่ที่อยู่อาศัย แต่เป็นการจ้างแรงงานที่ทำให้พวกเขาได้เงินในแต่ละวัน การจะแก้ปัญหอย่างตรงจุดจึงควรเป็นไปในแนวทางที่สอดคล้องกัน

แนวทางการแก้ไข

๑. ตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.๒๕๕๗ มาตรา ๑๗ กำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พิจารณาให้การสนับสนุนด้านการเงิน และด้านอื่น ๆ แก่หน่วยงานของรัฐ ในการจัดให้มีการดำเนินการในลักษณะเดียวกับศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงควรส่งเสริมและสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณและการเงินให้แก่กรุงเทพมหานคร ในการ

ดำเนินการเกี่ยวกับศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งและในส่วนที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากกรุงเทพมหานครมีงบประมาณที่จำกัดและหากมีความจำเป็นก็ต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว

๒. กรุงเทพมหานคร ควรดำเนินการแก้ไขข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดเกี่ยวกับการพักอาศัยในที่สาธารณะ โดยฝ่าฝืนต่อข้อบัญญัติของกรุงเทพมหานคร เนื่องจากปัจจุบันข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครบัญญัติเฉพาะการปิ่นปาย นึ่ง หรือขึ้นโปบนร้ว กำแพง ต้นไม้ หรือ คอกต้นไม้ และในส่วนขอพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ ก็กำหนดห้ามมิให้ ผู้ใดยีน นึ่ง หรือนอนบนราวสะพานสาธารณะ หรือ นอนในที่สาธารณะ ซึ่งทั้งการดำเนินการตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ ไม่ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการส่งตัวคนไร้ที่พึ่ง ไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง หรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๒๒

๓. สืบเนื่องจากการแก้ไขข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครตามข้อ ๒. กรุงเทพมหานครควรดำเนินการเพิ่มเติมข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร ในส่วนของการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ให้กรุงเทพมหานครสามารถจัดตั้งสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง หรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งได้ ประกอบกับ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ กำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สนับสนุนหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเกี่ยวกับสถานที่หรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โดยสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง หรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ควรมีลักษณะเป็นองค์กรที่มีการบริหารงานที่มีความเป็นอิสระภายใต้การกำกับดูแลของกรุงเทพมหานคร

๒.๑.๓ ปัญหาการค้าประเวณี

ตามพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๔๕ กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย และมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อให้ปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ มุ่งเน้นในการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดและเกี่ยวข้องกับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่รัฐมนตรีแต่งตั้งโดยตรง

ปัจจุบันมีคำสั่งกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ที่ ๑๘/๒๕๔๐ เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙ ข้อ ๕ แต่งตั้งผู้อำนวยการเขตทุกเขตในกรุงเทพมหานคร หัวหน้าหน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ชุมชนและเจ้าหน้าที่ประจำสงเคราะห์ เจ้าพนักงานประจำสงเคราะห์ นักสังคมสงเคราะห์ นักประจำสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่บริหารงานประจำสงเคราะห์ตั้งแต่ระดับ ๓ (ระดับปฏิบัติการ) ขึ้นไป สังกัดหน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ชุมชน เขต ๑-๖ หัวหน้างานอนามัยทุกเขตในกรุงเทพมหานคร (ปัจจุบันหัวหน้าฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ) เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในท้องที่ที่ตนปฏิบัติงาน และมีคำสั่งกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ที่ ๘๙/๒๕๔๐ เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙ ข้อ ๒.๒ แต่งตั้งนักสังคมสงเคราะห์ตั้งแต่ระดับ ๓ ขึ้นไป (ระดับปฏิบัติการ) สังกัดกองควบคุมโรค สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในเขตกรุงเทพมหานคร (พระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๗๓ กำหนดให้พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙ ให้แก้ไขคำว่า “กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม” เป็น “กระทรวงการพัฒนา

สังคมและความมั่นคงของมนุษย์” คำว่า “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม” เป็น “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์”

เมื่อพิจารณาคำสั่งทั้ง ๒ คำสั่งดังกล่าว เห็นได้ว่าการแต่งตั้งข้าราชการกรุงเทพมหานคร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์และฟื้นฟูผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติดังกล่าวเท่านั้น ยังไม่ครอบคลุมถึงการป้องกันและปราบปรามซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรจะต้องพิจารณาแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของกรุงเทพมหานครในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปราม เช่น เจ้าหน้าที่เทศกิจของกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

ดังนั้น กรุงเทพมหานครจึงควรมีหน้าที่โดยตรงในการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙ หากกรุงเทพมหานครจะดำเนินการในส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรุงเทพมหานครก็ต้องพิจารณาว่าสมควรที่จะให้มีข้อบัญญัติเกี่ยวกับการปราบปรามการค้าประเวณีโดยตรงหรือไม่

แนวทางการแก้ไข

๑. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรส่งเสริมให้กรุงเทพมหานครได้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการส่งตัวและรับตัวผู้กระทำความผิด เพื่อรับการดูแลในสถานแรกรับ สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ

๒. กรุงเทพมหานครควรเป็นองค์กรหลักในการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร ซึ่งตามมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙ กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายเป็นประธานกรรมการคณะกรรมการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพประจำจังหวัด แต่สำหรับในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครยังไม่ได้มีการกำหนดให้กรุงเทพมหานครเป็นผู้รับผิดชอบในการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ จึงควรกำหนดให้กรุงเทพมหานครเป็นองค์กรหลักในการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานครด้วย

๓. กรุงเทพมหานครควรเพิ่มเติมข้อบัญญัติของกรุงเทพมหานครเพื่อรองรับกระบวนการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙ ในเรื่องการค้าประเวณีบริเวณตรอกสาเก ซึ่งกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในกรุงเทพมหานคร (กอ.รมน.กทม.) ให้ข้อมูลว่ารัฐมีการควบคุมยังไม่ทั่วถึง เนื่องจากเป็นผู้ค้าประเวณีคนต่างถิ่น โรงแรมบางแห่งอาจจะไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และเอื้อให้มีการค้าประเวณีเกิดขึ้น การดำเนินการตามกฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในกรุงเทพมหานคร (กอ.รมน.กทม.) พบว่าการนำตัวผู้ค้าประเวณีเข้าสู่กระบวนการสังคมสงเคราะห์ ในการส่งเสริมอาชีพ หางานให้ทำ ส่งกลับบ้าน ก่อนการเข้าสู่กระบวนการสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่อยู่ในตรอกสาเก ได้มีการตรวจร่างกายพบว่ายังมีโรคที่เกี่ยวกับเพศสัมพันธ์จำนวนมาก ทำให้สถานสงเคราะห์ไม่สามารถรับเข้าบำบัดในสถานที่ได้

๓. คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่ากับการบริหารจัดการพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์

การบริหารจัดการพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยมีข้อสำคัญกับกรุงเทพมหานคร ดังนี้

ข้อ ๕. “ให้มีคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า ประกอบด้วย รองนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายให้กำกับบริหารราชการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประธานกรรมการ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการพระราชวัง ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น อธิบดีกรมตำรวจ อธิบดีกรมศิลปากร ผู้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นายกสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม นายกสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ และผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกินเจ็ดคนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยความเห็นชอบของประธานกรรมการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ ๒ คน

ข้อ ๙. ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) วางนโยบาย กำหนดพื้นที่ และจัดทำแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

(๒) จัดทำแนวทาง แผนปฏิบัติการและมาตรการต่าง ๆ เพื่อดำเนินการในพื้นที่รับผิดชอบ

(๓) ให้คำปรึกษาและความเห็นโครงการของรัฐในพื้นที่รับผิดชอบ

(๔) สนับสนุนการจัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบ เพื่อดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า

(๕) ออกระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่าเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

(๖) สนับสนุน และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและภาคเอกชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า

(๗) ประสานงาน ติดตาม ตรวจสอบและกำกับดูแลให้การดำเนินงานเป็นไปตามแนวทางโครงการ และแผนงาน ที่ได้จัดทำไว้

(๘) เชิญผู้แทนหน่วยงานราชการและภาคเอกชน หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องมาให้คำชี้แจงและข้อมูล

(๙) แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานตามความจำเป็นและเหมาะสมเพื่อทำการแทนคณะกรรมการในเรื่องที่ได้รับมอบหมาย

(๑๐) รายงานผลการดำเนินงานให้คณะรัฐมนตรีทราบตามที่เห็นสมควร

(๑๑) ดำเนินการอื่นใดที่จำเป็นตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรี เพื่อให้การอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่าประสบความสำเร็จ”

คณะกรรมการวิสามัญฯ มีความเห็นว่า ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๕ และ ข้อ ๙ คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า มีอำนาจหน้าที่ในภาพกว้าง โดยวางนโยบาย กำหนดพื้นที่ และจัดทำแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า ซึ่งคณะกรรมการวิสามัญฯ ได้มีกรอบการศึกษาประเด็นปัญหา ๓ ปัญหา ได้แก่ คนขอทาน คนไร้ที่พึ่ง และผู้ค้าประเวณี และการปรับปรุงภูมิทัศน์ทางกายภาพ ซึ่งมีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมตามอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานครที่สามารถกระทำได้ จึงไม่กระทบต่อแผนแม่บทของคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า

การอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า ได้มีการตั้งคณะกรรมการเพื่อขับเคลื่อนภารกิจด้านต่าง ๆ จำนวน ๒ คณะ ดังนี้

๑. คณะอนุกรรมการกลั่นกรองและพิจารณาแผนการดำเนินงานในกรุงรัตนโกสินทร์ ตามคำสั่งคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ลงวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

๒. คณะอนุกรรมการกลั่นกรองและพิจารณาแผนการดำเนินงานในพื้นที่เมืองเก่า ตามคำสั่งคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ลงวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

คณะกรรมการวิสามัญฯ ได้ศึกษาแล้วเห็นว่าคณะอนุกรรมการกลั่นกรองและพิจารณาแผนการดำเนินงานฯ ทั้งสองคณะมีกรรมการจากหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่จากกรุงเทพมหานคร (รายละเอียดตามภาคผนวก) โดยการจะพัฒนาพื้นที่ในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์และพื้นที่ต่อเนื่องกันนั้น ต้องให้คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่าให้ความเห็นชอบ ซึ่งกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า และอนุกรรมการกลั่นกรองและพิจารณาแผนการดำเนินงานฯ ทั้งสองคณะ บางครั้งอาจไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นบทบาทอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร ดังนั้นจึงควรมีคณะกรรมการของกรุงเทพมหานครอีกคณะหนึ่ง คณะกรรมการวิสามัญฯ จึงได้ผลักดันเพื่อให้เกิดผลการพัฒนาพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์และพื้นที่ต่อเนื่องกันให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

๔. การพัฒนาพื้นที่

๔.๑ การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นในและพื้นที่ต่อเนื่อง

คณะกรรมการวิสามัญฯ ได้ร่วมลงตรวจพื้นที่กับสำนักงานเขตพระนคร โดยมีนายวุฒิชัย บุญสิทธิ์ ผู้อำนวยการเขตพระนคร และสำนักปลัดกระทรวงกลาโหม โดยมีพลโท ภพอนันต์ เหลืองภานุวัฒน์ หัวหน้านายทหารฝ่ายเสนาธิการประจำรองปลัดกระทรวงกลาโหม ปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายเสนาธิการกระทรวงกลาโหม และผู้แทนจากกระทรวงกลาโหม เจ้าหน้าที่ทหารจากกระทรวงกลาโหม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมลงพื้นที่เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒ เพื่อตรวจเยี่ยมการดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์ การแก้ไขปัญหาคนขอทาน คนไร้ที่พึ่ง และผู้ค้าประเวณี มีข้อมูลว่า บริเวณคลองคูเมืองเดิม (คลองหลอด) ถนนอัษฎางค์ ตั้งแต่บริเวณหน้าโรงแรมรัตนโกสินทร์ถึงกระทรวงมหาดไทย สำนักงานเขตพระนครได้เริ่มดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์ โดยปลูกไม้ประดับและตัดแต่ง ต้นไม้ใหญ่รอบบริเวณริมคลองคูเมืองเดิมให้มีสภาพสวยงาม เช่น ต้นโกศลง ไม้ใบสีต่าง ๆ ตั้งแต่หน้าโรงแรมรัตนโกสินทร์ และด้านหลังของกระทรวงกลาโหมไปจนถึงคลองคูเมืองเดิม เพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์รอบเกาะกรุงรัตนโกสินทร์ ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสวยงามตลอดบริเวณ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บริเวณหน้าโรงแรมรัตนโกสินทร์จนถึงปากคลองตลาดเป็นพื้นที่ที่มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม น้ำในคลองคูเมืองเดิมใสสะอาด

โดยเฉพาะริมคลองให้ปราศจากผู้หลับนอนในที่สาธารณะ ปราศจากบุคคลใด ๆ มาฆ่าสัตว์ และบริเวณตรอกสาเก ด้านข้างโรงแรมรัตนโกสินทร์ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยปราศจากแหล่งอบายมุข

คณะกรรมการวิสามัญฯ พร้อมด้วยสำนักงานเขตพระนคร และผู้แทนจากกระทรวงกลาโหม ลงพื้นที่ติดตามงานจากที่ได้ศึกษาและให้ข้อเสนอแนะแก่สำนักงานเขต โดยแนะนำให้สำนักงานเขตพระนคร ดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาคลองคูเมืองเดิมเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ โดยคงอัตลักษณ์เดิม ในช่วงสมัยรัชกาลที่ ๕ ไว้ ด้วยการปรับปรุงน้ำในลำคลองให้มีความใสสะอาด และทำการปลูกต้นขนุน ซึ่งเป็น ต้นไม้ที่ปลูกไว้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ เห็นได้ว่าน้ำในคลองได้มีการปรับปรุงพัฒนาจนใสสะอาดมากยิ่งขึ้น ซึ่งก็ ได้รับความพึงพอใจจากประชาชนที่อยู่ในละแวกใกล้เคียงเป็นอย่างดี ทั้งนี้โดยหลักๆ แล้วคณะกรรมการ วิสามัญฯ ศึกษาถึงการแก้ไขปัญหาใน ๓ เรื่องด้วยกัน คือ ๑.คนขอทาน ๒.คนไร้ที่พึ่ง และ ๓.การค้าประเวณี ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และในอนาคตหากพัฒนาจุดนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญได้ คาดว่าจะไม่มีบุคคลทั้ง ๓ กลุ่มเหล่านี้เข้ามาในบริเวณนี้อีก รวมถึงจะต่อยอดขยายการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ไปยังบริเวณคลองหลอดวัดราชันต์ดา คลองหลอดวัดราชบพิตร ไปจนถึงป้อมมหากาฬในอนาคต

พลโท ภพนันต์ เหลืองภานุวัฒน์ หัวหน้านายทหารฝ่ายเสนาธิการประจำรองปลัดกระทรวง กลาโหม ได้กรุณาให้ความเห็นว่าจากแนวความคิดพลเอก ฉัตร อินทรเจริญ ปลัดกระทรวงกลาโหม ซึ่งรับ นโยบายจากพลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี ในการเตรียมพื้นที่เพื่อเตรียมการจัดงานพระราช พิธีบรมราชาภิเษกที่มีขึ้นในเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒ โดยสำนักการระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร ร่วมกับกรมเจ้าท่า ดำเนินการสำรวจพื้นที่เพื่อหาวิธีแก้ไขปัญหานี้ และได้ร่วมกับสำนักงานเขตพระนครดำเนินการขุดลอกและดูแล เล่นในคลอง เพราะส่งกลิ่นรบกวนประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนสีทาอาคารจากภาคเอกชน เพื่อนำมาทาสีตัวอาคารให้กับบ้านเรือนประชาชนและผู้ประกอบการในบริเวณนี้ และดำเนินการประสาน ขอความร่วมมือกับภาคเอกชนอื่น ๆ ในการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มีความสวยงามยิ่งขึ้น โดยจะฟื้นฟูบริเวณ สถานที่แห่งนี้ให้เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือจากการไฟฟ้านครหลวง นำสายไฟฟ้าลงดินทั้งสองฝั่งคลอง

สำนักงานเขตพระนครได้รับนโยบายและจะเร่งดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์และการปลูกต้นไม้ริม คลองหลอดให้เร็วที่สุด ซึ่งเห็นไว้ว่าเดิมมีต้นไม้ที่ปลูกหลัก ๆ คือ ต้นขนุน ซึ่งมีต้นโพธิ์และต้นไทรโตขึ้นเองตาม ธรรมชาติและมีคนนำผ้าสามสีมาผูกจึงไม่ได้รับการดูแล ทำให้ส่วนรากของต้นไม้ชอนไชทำลายตลิ่งพังเสียหาย ซึ่งเขตพระนครเร่งหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการแก้ไขต่อไป

จากการที่คณะกรรมการวิสามัญฯ ได้ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมบริเวณคลองคูเมืองเดิม ถนนอัษฎางค์ ตั้งแต่บริเวณหน้าโรงแรมรัตนโกสินทร์ถึงกระทรวงมหาดไทย เขตพระนคร เพื่อตรวจเยี่ยมการดำเนินการ ปรับปรุงภูมิทัศน์ การแก้ไขปัญหาคคนขอทาน คนไร้ที่พึ่ง และผู้ค้าประเวณี เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เห็นได้ว่าน้ำในคลองคูเมืองเดิม มีสภาพน้ำเต็ม น้ำใสดีขึ้น มีการควบคุมระดับน้ำได้ดี และปรับปรุง ภูมิทัศน์โดยรอบให้สะอาด สวยงามขึ้น ซึ่งได้รับความพึงพอใจจากประชาชนที่อยู่ในละแวกใกล้เคียงเป็นอย่างดี บริเวณสวนหย่อมติดกับสถานีสูบน้ำคลองบางลำพูได้ขอให้สำนักงานเขตพระนครเร่งรัดดำเนินการปรับปรุงโดย อาจจะไปปลูกต้นไม้ เช่น ต้นทองอุไร เพื่อป้องกันพื้นที่ไม่ให้ประชาชนบุกรุกพื้นที่อีก

โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองเดิม สำนักการโยธา

กรุงเทพมหานคร ประสานความร่วมมือกับทีมงานแผนแม่บทการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเกาะ รัตนโกสินทร์ ภาคธุรกิจ เอกชน ชุมชนย่านต่าง ๆ หน่วยงานสาธารณสุขปศุสัตว์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกัน จัดทำโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองเดิม เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ โดยมีแผนในการดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์ริมสองฝั่งคลองคูเมืองเดิม คลองหลอดวัดราชันต์ดา และคลอง

หลอดวัดราชบพิธ ให้เหมาะสมสวยงาม รวมทั้งการนำสายไฟฟ้าและสายสื่อสารลงใต้ดิน และพัฒนาพื้นที่ชุมชนโดยรอบให้มีความน่าอยู่อย่างยั่งยืนเพื่อเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนตามพระราชโบายโดยจะทำการปรับปรุงภูมิทัศน์ในถนนราชินีและถนนอัษฎางค์ รวมทั้งริมคลองคูเมืองเดิมทั้งสองฝั่ง มีจุดเริ่มต้นจากเชิงสะพานผ่านพิภพลีลาไปยังปากคลองตลาด มีระยะทางโดยประมาณ ๑.๗ กิโลเมตร โดยมีเนื้องานสรุป ดังนี้

๑. ปรับปรุงคุณภาพน้ำในคลองคูเมืองเดิมและคลองหลอดฯ ให้มีความใสสะอาด สวยงามอย่างยั่งยืน

๒. ปรับปรุงภูมิทัศน์ในถนนราชินี ถนนอัษฎางค์ รวมทั้งคลองคูเมืองเดิมและคลองหลอดฯ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเป็น Landmark แห่งใหม่ของกรุงเทพฯ และสร้างสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนอย่างยั่งยืน

๓. นำสายไฟฟ้าและสายสื่อสารลงใต้ดินตลอดแนวริมคลองคูเมืองเดิมทั้ง ๒ ฝั่ง

๔. พัฒนาพื้นที่โดยรอบให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

๕. ปรับปรุงภูมิทัศน์ริมคลองคูเมืองเดิมทั้ง ๒ ฝั่ง ให้มีความร่มรื่น สวยงาม ปลอดภัย และเป็นแหล่งชุมชนที่น่าอยู่อย่างยั่งยืน

ถนนราชินีและถนนอัษฎางค์ เป็นถนนริมคลองคูเมืองเดิมที่เชื่อมต่อกับย่านต่าง ๆ เช่น ย่านปากคลองตลาด ย่านสนามหลวง ย่านเสาชิงช้า และถนนราชดำเนินกลาง ซึ่งบริเวณดังกล่าวเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ นอกจากนั้นถนนราชินียังมีสวนสาธารณะริมคลองคูเมืองเดิม ซึ่งสามารถปรับปรุงให้เป็นสวนสวยงาม ร่มรื่น เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่น่าเดิน ควบคู่กับการปรับปรุงถนนราชินีและถนนอัษฎางค์ ให้เป็นถนนคนเดินในวันหยุดได้ด้วย โดยกำหนดระยะเวลาดำเนินการ ๗๒๐ วัน งบประมาณ ๒๕๖๔ - ๒๕๖๖ ใช้งบประมาณทั้งสิ้น ๑,๐๐๐ ล้านบาท เนื่องจากการระบาดของโรคโควิด-๑๙ ทำให้โครงการต้องชะลอดำเนินการ

๔.๒ คณะกรรมการกำกับและติดตามการดำเนินโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองเดิมและพื้นที่โดยรอบ

กรุงเทพมหานคร ได้มีคำสั่งกรุงเทพมหานคร ที่ ๗๓๖/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๓ แต่งตั้งคณะกรรมการกำกับและติดตามการดำเนินโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองเดิมและพื้นที่โดยรอบ โดยให้คณะกรรมการฯ มีหน้าที่ดังนี้

๑. ให้คำแนะนำ คำปรึกษา และข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองเดิมและพื้นที่โดยรอบ

๒. เชิญเจ้าหน้าที่จากหน่วยงาน ส่วนราชการของกรุงเทพมหานคร รวมถึงหน่วยงานการพาณิชย์ของกรุงเทพมหานคร มาให้ความเห็น ข้อมูล เอกสาร หรือข้อเสนอแนะต่าง ๆ รวมทั้งการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓. พิจารณารูปแบบและแนวทางดำเนินการสำหรับโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองเดิมและพื้นที่โดยรอบ

๔. การประชาสัมพันธ์รูปแบบการดำเนินโครงการและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองเดิมและพื้นที่โดยรอบ

๕. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อทำหน้าที่ในเรื่องที่เกี่ยวข้องตามที่คณะกรรมการฯ เห็นสมควร

๖. การดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองเดิมและพื้นที่โดยรอบ

๔.๓ การปรับปรุงพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากการสำรวจพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นในตามแนวคลองคูเมืองเดิมและคลองหลอด วัดราชบพิธ คลองหลอดวัดราชนันทดา มีวัดที่สำคัญที่สะท้อนให้เห็นความเป็นมาเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมความเป็นไทย จำนวน ๙ วัด สมควรกำหนดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

- ๑) วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร (วัดโพธิ์)
- ๒) วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร
- ๓) วัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามวรวิหาร
- ๔) วัดสุทัศน์เทพวรารามราชวรมหาวิหาร
- ๕) วัดเทพธิดารามวรวิหาร
- ๖) วัดราชนันทดารามวรวิหาร
- ๗) วัดมหรณพารามวรวิหาร
- ๘) วัดบูรณศิริมาตยาราม
- ๙) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร

คณะกรรมการวิสามัญฯ มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

จากการศึกษาข้อเท็จจริงของคณะกรรมการวิสามัญฯ เห็นว่า พื้นที่บริเวณเกาะรัตนโกสินทร์และพื้นที่ต่อเนื่องสมควรเสริมสร้างพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีระบบ มีคุณภาพ โดยสำนักงานเขต พระนครสำรวจเส้นทางในเบื้องต้น และให้สำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป ควรมีการผลักดันให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้เป็นระเบียบเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีระบบมีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ให้วัด ๙ วัดสำคัญดังกล่าวข้างต้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่สำคัญได้

๔.๔ แผนการปรับปรุงเกาะรัตนโกสินทร์ ของสำนักการวางผังและพัฒนาเมือง

สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง ได้มีแผนการปรับปรุงเกาะรัตนโกสินทร์ โดยมีโครงการที่เร่งดำเนินการตามแผน คือ การปรับปรุงพื้นที่บริเวณป้อมมหากาฬ และสวนลอยฟ้าเจ้าพระยา ส่วนที่ได้ดำเนินการ มีระยะทาง ๖.๖๘ กิโลเมตร บริเวณถนนราชดำเนินในจนถึงถนนตะนาว สำนักงานเขตพระนครได้หารือกับวัดบวรนิเวศวิหารซึ่งเป็นพื้นที่ของวัด โดยวัดบวรนิเวศได้ลงนามสัญญาเพื่อที่จะทาสีใหม่ทั้งหมด ซึ่งสำนักการวางผังและพัฒนาเมืองได้ประสานงานกับภาคเอกชนที่ประสงค์บริจาคสีเพื่อทาสีใหม่ตั้งแต่ถนนบำรุงเมือง ถนนเฟื่องนคร และถนนเจริญกรุง ส่วนโบราณสถานที่สำคัญ ๆ มีโครงการดำเนินการซ่อมแซม ทาสีใหม่ให้สวยงาม ซึ่งมีแผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องบริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์และพื้นที่เกี่ยวเนื่อง

แผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องบริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์และพื้นที่เกี่ยวเนื่อง โดยมีขอบเขตพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์และพื้นที่เกี่ยวเนื่อง ได้แก่

๑. บริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน ตั้งแต่แม่น้ำเจ้าพระยา จนถึงคลองรอบกรุง
๒. บริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นนอก ที่ถัดต่อมาเป็นคลองโอ่งอ่าง
๓. บริเวณฝั่งธนบุรีตรงข้ามกรุงรัตนโกสินทร์ อยู่บริเวณฝั่งตรงข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา ฝั่งธนบุรี

กรอบในการดำเนินการโดยกำหนดพื้นที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ มีการเชื่อมโยงด้วยแหล่งประวัติศาสตร์ แหล่งรัตนโกสินทร์ และคุณค่าของวัฒนธรรมของพื้นที่แหล่งนั้น ๆ เพื่ออนุรักษ์ไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรม ให้อนุชนรุ่นหลังได้สัมผัส ทั้งนี้ แผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ มีการศึกษาไว้ ๘ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านมรดกวัฒนธรรม จะต้องปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ มีการคุ้มครองและบูรณปฏิสังขรณ์แหล่งมรดกวัฒนธรรม และจัดทำมาตรการสนับสนุนการฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรม

๒) ด้านการใช้ที่ดิน มีการปรับปรุงมาตรการการควบคุมการใช้ที่ดินและอาคาร รวมทั้งการวางจัดทำ และดำเนินให้เป็นไปตามผังเมืองเฉพาะ

๓) ด้านภูมิทัศน์ การปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองให้สอดคล้องกับพื้นที่และสอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการบริหารจัดการภูมิทัศน์เมือง

๔) ด้านการจราจร มีการเชื่อมโยงโครงข่ายการสัญจร สนับสนุนการเดินทาง จักรยาน และขนส่งมวลชน พัฒนา และปรับปรุงจุดเปลี่ยนถ่ายการสัญจร

๕) ด้านสาธารณสุขปโภค มีการป้องกันน้ำท่วมและปรับปรุงคุณภาพน้ำ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานของระบบสาธารณสุขปโภค

๖) ด้านสาธารณสุขบริการ ปรับปรุงการให้บริการสาธารณสุขบริการ และป้องกันภัยพิบัติและเหตุฉุกเฉิน

๗) ด้านกายภาพและวิถีชุมชน ปรับปรุงสภาพแวดล้อมชุมชน และการส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจชุมชน

๘) ด้านการท่องเที่ยว พัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว และพัฒนาแหล่งที่พักนักท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน

พื้นที่ดำเนินโครงการ ดังนี้

๑. บริเวณพระบรมมหาราชวัง (กรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน)

๒. บริเวณย่านบางลำพู

๓. บริเวณถนนราชดำเนินกลาง - ผ่านฟ้า

๔. บริเวณย่านเสาชิงช้า

๕. บริเวณย่านปากคลองตลาด

๖. บริเวณวังเดิม - วังหลัง

๗. บริเวณวัดดุสิตาราม - บางยี่ขัน

๘. บริเวณย่านบางขุนพรหม

๙. บริเวณย่านนางเลิ้ง - มหานาค

๑๐. บริเวณย่านเยาวราช ทรงวาด วงเวียน ๒๒ กรกฎาคม

๑๑. บริเวณย่านตลาดน้อย

๑๒. บริเวณย่านกะดีจีน - คลองสาน

๔.๕ โครงการก่อสร้างอุโมงค์ทางเดินลอด ถนนมหาราช และถนนหน้าพระลาน รองรับการท่องเที่ยวของสำนักการโยธา

โครงการก่อสร้างอุโมงค์ทางเดินลอด ถนนมหาราช และโครงการก่อสร้างอุโมงค์ทางเดินลอดถนนหน้าพระลาน เขตพระนคร ดำเนินการโดยสำนักการโยธา คณะกรรมการวิสามัญฯ ได้ลงพื้นที่ศึกษาติดตามข้อมูลแผนการดำเนินการและความคืบหน้าโครงการเมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ มีรายละเอียด ดังนี้

สำนักการโยธาได้ให้ข้อมูลการก่อสร้างอุโมงค์ทางลอด เพื่อไปยังพระบรมมหาราชวัง (วัดพระแก้ว) เป็นการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวที่จะมาเยี่ยมชมพระบรมมหาราชวัง เป็นโครงการของกรุงเทพมหานคร ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า โดยพลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธานคณะกรรมการ และสภากรุงเทพมหานครได้เห็นชอบในงบประมาณดำเนินการอุโมงค์ทางลอด ๒ อุโมงค์ด้วยกัน คือ อุโมงค์ทางเดินลอดถนนหน้าพระลาน และอุโมงค์ทางเดินลอดถนนมหาราช ท่าเรือของแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อไปพระบรมมหาราชวัง การก่อสร้างอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักการโยธา กรุงเทพมหานคร ขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการก่อสร้างและการสร้างอุโมงค์ดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาอนุรักษ์ และฟื้นฟูบริเวณสนามหลวงถนนหน้าพระลานและถนนมหาราช ให้มีศักยภาพพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้เกิดความปลอดภัย คล่องตัวในการสัญจรของประชาชน และรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้าชมพระบรมมหาราชวังและพื้นที่ใกล้เคียง นอกจากนี้เป็นการปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณสนามหลวงถนนหน้าพระลานและถนนมหาราช ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงามเป็นสถานที่สำคัญของประเทศชาติและสร้างสถานที่รองรับการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างครบวงจร ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการก่อสร้าง ซึ่งจะแล้วเสร็จประมาณเดือนสิงหาคม ๒๕๖๔ หนึ่งอุโมงค์ และอีกอุโมงค์จะแล้วเสร็จในเดือนมีนาคม ๒๕๖๕ เนื่องจากเป็นงบประมาณที่สภากรุงเทพมหานครได้เห็นชอบให้ดำเนินการก่อสร้าง จึงได้มีการติดตามการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามข้อบัญญัติงบประมาณของกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ของโครงการก่อสร้างอุโมงค์ทางเดินลอด ถนนมหาราช และถนนหน้าพระลาน

๑. เพื่อส่งเสริมพัฒนาอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่บริเวณสนามหลวง ถนนหน้าพระลาน และถนนมหาราช ให้มีศักยภาพพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

๒. เพื่อให้เกิดความปลอดภัยคล่องตัวในการสัญจรของประชาชน และรองรับนักท่องเที่ยวในการเข้าชมพระบรมมหาราชวังและพื้นที่ใกล้เคียง

๓. เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณสนามหลวง ถนนหน้าพระลานและถนนมหาราชให้เป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงามเป็นสถานที่สำคัญของประเทศชาติและสร้างสถานที่รองรับการให้บริการในส่วนห้องน้ำ-ห้องสุขา สำหรับนักท่องเที่ยว

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ

๑. แนวโครงการก่อสร้างอุโมงค์ทางเดินลอดถนนมหาราชทับซ้อนแนวท่อร้อยสายไฟฟ้าใต้ดิน ที่จ่ายไฟฟ้าให้ในพื้นที่

๒. ปัจจุบันอยู่ระหว่างการไฟฟ้านครหลวง ดำเนินการเดินท่อร้อยสายไฟฟ้าใต้ดินใหม่ เพื่อให้สามารถดำเนินการก่อสร้างอุโมงค์ฯ ต่อไปได้ และคาดว่าจะแล้วเสร็จ ภายในเดือน เมษายน ๒๕๖๔

สรุปการลงพื้นที่ติดตามการดำเนินการและความคืบหน้าโครงการก่อสร้างอุโมงค์ทางเดินลอดถนนมหาราชและถนนหน้าพระลาน เขตพระนคร ดังนี้

๑. โครงการก่อสร้างอุโมงค์ทางเดินลอดถนนมหาราช เริ่มสัญญาวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๓ สิ้นสุดสัญญาวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๔ ระยะเวลาดำเนินการ ๓๖๐ วัน พบปัญหาอุปสรรค คือ แนวโครงการ

ก่อสร้างอุโมงค์ทางเดินลอดถนนมหาราชทับซ้อนแนวท่อร้อยสายไฟฟ้าใต้ดิน ที่จ่ายไฟฟ้าให้ในพื้นที่ ปัจจุบันอยู่ระหว่างการไฟฟ้านครหลวงดำเนินการดัดแปลงท่อร้อยสายไฟฟ้าใต้ดินใหม่ เพื่อให้สามารถดำเนินการก่อสร้างอุโมงค์ฯ ต่อไปได้ จึงต้องดำเนินการตามสัญญาไปก่อน การก่อสร้างมีความคืบหน้าไปแล้วกว่าร้อยละ ๑๙.๗๖

๒. โครงการก่อสร้างอุโมงค์ทางเดินลอดถนนหน้าพระลาน เริ่มสัญญาวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๓ สิ้นสุดสัญญาวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ระยะเวลาดำเนินการ ๕๔๐ วัน มีความลึก ๗ เมตร มีห้องโถงกว้างสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ ๒,๐๐๐ คน ปัจจุบันโครงการคืบหน้าร้อยละ ๑๗.๔๙

โครงการทั้ง ๒ สามารถดำเนินการก่อสร้างได้เร็วกว่าแผนงานที่กำหนดไว้ คาดว่าการก่อสร้างจะแล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา ที่ผ่านมาสักการโยธา ได้ลงพื้นที่ติดตามการก่อสร้างทั้ง ๒ โครงการอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งเร่งรัดให้ผู้รับจ้างดำเนินงานเสาะเข็มเจาะ และงานขุดก่อสร้างโครงสร้างค้ำยันให้แล้วเสร็จตามแผนงานที่กำหนดไว้ รวมถึงกำชับให้เพิ่มมาตรการป้องกันผลกระทบจากการก่อสร้าง และผลกระทบด้านมลภาวะที่อาจก่อให้เกิดฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM ๒.๕ เพิ่มมาตรการความปลอดภัยบริเวณโดยรอบพื้นที่โครงการก่อสร้าง เพื่อป้องกันมิให้ส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้ใช้รถใช้ถนนบริเวณดังกล่าว การรักษาความสะอาดบริเวณดังกล่าว รวมทั้งเน้นย้ำให้เจ้าหน้าที่ควบคุมงาน ประสานผู้รับจ้างให้มีการตรวจสอบแรงงานอย่างเคร่งครัดตามมาตรการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ อีกด้วย

ทั้งนี้ เมื่อโครงการก่อสร้างอุโมงค์ทางเดินลอดถนนหน้าพระลานและถนนมหาราชแล้วเสร็จ จะอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในพื้นที่รอบเกาะรัตนโกสินทร์ ซึ่งปัจจุบันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก อีกทั้งเป็นการส่งเสริมพัฒนาอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่บริเวณสนามหลวง ถนนหน้าพระลาน และถนนมหาราช ให้มีศักยภาพพร้อมที่รองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ โดยสร้างสถานที่รองรับการให้บริการในส่วนห้องน้ำ-ห้องสุขา สำหรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังช่วยลดผลกระทบด้านการจราจร เพิ่มความปลอดภัยในการสัญจรของประชาชนและนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการจัดระเบียบให้เกิดความปลอดภัยในการเดินทางโดยไม่ต้องเดินข้ามถนน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยคล่องตัวในการสัญจรของประชาชนและรองรับนักท่องเที่ยวในการเข้าชมพระบรมมหาราชวังและพื้นที่ใกล้เคียง รวมถึงเป็นการปรับปรุงภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมของบริเวณสนามหลวง ถนนหน้าพระลาน และถนนมหาราช ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และสวยงามสมกับเป็นสถานที่สำคัญของประเทศชาติ

๕. การบริหารจัดการน้ำและแก้ปัญหาน้ำเสีย

พระราชดำริในการบริหารจัดการน้ำและแก้ไขปัญหาน้ำเสียในคลองของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙

เมื่อวันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๘ พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ไปทอดพระเนตรสภาพน้ำเน่าเสียตามคลองต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานครที่บริเวณประตูระบายน้ำปากคลองเทเวศร์ คลองแสนแสบ และคลองลาดพร้าว ซึ่งในครั้งนั้นได้พระราชทานพระราชดำริว่า

...การจัดระบบควบคุมระดับน้ำในคลองสายต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดระบบระบายน้ำในกรุงเทพมหานครนั้น สมควรวางระบบให้ถูกต้องตามสภาพการณ์และลักษณะภูมิประเทศ ซึ่งควรแบ่งออกเป็น ๒ แผนด้วยกัน คือแผนสำหรับใช้กับในฤดูฝนหรือในฤดูน้ำมากนี้ ก็เพื่อประโยชน์ในการป้องกันน้ำท่วมและเพื่อบรรเทาอุทกภัยเป็นสำคัญแต่แผนระบายน้ำในฤดูแล้งนั้นก็ต้องจัดอีกแบบหนึ่งต่างกันไป

เพื่อการกำจัดหรือไล่น้ำเน่าเสียออกจากคลองดังกล่าวเป็นหลัก ซึ่งทั้งสองระบบนี้ควรจะพิจารณาถึงวิธีการระบายน้ำ โดยอาศัยแรงโน้มถ่วงของโลกให้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการควบคุมระดับน้ำตามลำคลองเหล่านี้...

หลักการบำบัดน้ำเสียโดยการทำให้เจือจาง (Dilution) ตามแนวทฤษฎีการพัฒนาด้านน้ำเน่าเสียของพระราชดำริ “น้ำดีไล่น้ำเสีย” โดยใช้หลักการตามธรรมชาติแห่งแรงโน้มถ่วงของโลก (Gravity Flow) ของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙

การใช้น้ำคุณภาพดีมาช่วยบรรเทาน้ำเน่าเสียหรือที่เรียกกันว่า “น้ำดีไล่น้ำเสีย” นั้น ได้แก่ การใช้น้ำที่มีคุณภาพดีช่วยผลักดันน้ำเน่าเสียออกไปและช่วยให้น้ำเน่าเสียมีสภาพเจือจางลง ทั้งนี้โดยรับน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา หรือจากแหล่งน้ำภายนอกส่งไปตามคลองต่าง ๆ เช่น คลองบางเขน คลองบางซื่อ คลองแสนแสบ คลองเทเวศร์ หรือคลองบางลำพู ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งกระแสน้ำจะไหลแผ่กระจายขยายไปตามคลองซอยที่เชื่อมกับแม่น้ำเจ้าพระยาอีกด้านหนึ่ง ดังนั้นเมื่อการกำหนดวงรอบเกี่ยวกับการไหลของน้ำไปตามคลองต่าง ๆ นับแต่ปากคลองที่น้ำไหลเข้ามาจนถึงปลายคลองที่น้ำไหลออกได้อย่างเหมาะสม โดยที่น้ำสามารถไหลเวียนไปตามลำคลองได้ตลอดแล้ว ย่อมสามารถเจือจางน้ำเน่าเสียและซักพาสังโศโครก ซึ่งจะเป็นวิธีการช่วยบรรเทาน้ำเน่าเสียในคลองต่าง ๆ ตอนช่วงฤดูแล้งได้อย่างดี

จากแนวพระราชดำริดังกล่าวจึงบังเกิดกรรมวิธีในการบำบัดน้ำเสีย ๒ ประการตามแนวพระราชดำริ “น้ำดีไล่น้ำเสีย” คือ

วิธีที่หนึ่ง

ให้เปิดประตูอาคารควบคุมน้ำรับน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาในช่วงจังหวะน้ำขึ้น และระบายออกสู่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนระยะน้ำลง ซึ่งมีผลทำให้น้ำตามลำคลองมีโอกาสไหลถ่ายเทกันไประยะน้ำขึ้นกว่าเดิม เกิดการหมุนเวียนของน้ำที่มีสภาพเน่าเสีย กลิ่นเหม็น กลายเป็นน้ำที่มีคุณภาพดีขึ้น

วิธีที่สอง

เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ไปทอดพระเนตรที่บริเวณปากคลองเปรมประชากร ตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งเลียบคลองเปรมประชากร ตลอดช่วงคลองตอนบนถึงคลองรังสิต กระทั่งถึงปากคลองวัดหลักสี่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสีย ว่า

...คลองเปรมประชากรช่วงตอนล่างเป็นคลองสายหนึ่งที่สามารถรับน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาไปช่วยบรรเทาน้ำเสีย โดยส่งกระจายไปตามคลองต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร จึงควรขุดลอกคลองนี้พร้อมกำจัดวัชพืชเพื่อให้เป็นคลองสายหลักในการผันน้ำคุณภาพดีไปช่วยบรรเทาให้น้ำเสียให้เจือจางลง...

...ให้หาวิธีรับน้ำเข้าคลองเปรมประชากรตอนบนเป็นปริมาณมากภายในเวลาอันรวดเร็วเพื่ออัดเพิ่มระดับน้ำให้สูงขึ้นจะได้สามารถกระจายน้ำเข้าทุ่งบางไทร-บางปะอิน สำหรับใช้เพาะปลูกอย่างเพียงพอ อย่างไรก็ตามจะต้องดำเนินการขุดลอกหนองน้ำธรรมชาติไปพร้อมกัน จะก็สามารถเก็บสำรองน้ำไว้ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ สำหรับเส้นทางน้ำที่เชื่อมกับแม่น้ำเจ้าพระยาเส้นอื่น ๆ เช่น คลองเชียงรากน้อยนั้น ต้องรับรับน้ำเข้ามาเมื่อน้ำขึ้นและปิดประตูบังคับน้ำไม่ให้ไหลย้อนกลับเมื่อน้ำลง ทั้งนี้เพื่อเก็บกักน้ำคลองเปรมประชากรตอนบนในลักษณะ “อ่างเก็บน้ำ” เพื่อใช้ผลักดันน้ำเน่าเสียในคลองเปรมประชากรตอนล่างต่อไป...

แนวพระราชดำริสองประการนี้ แสดงถึงพระปรีชาสามารถในพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ ว่าทรงเชี่ยวชาญในด้านการแก้ไขปัญหาล้ำสมัยอย่างแท้จริงในเรื่องนี้ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ไทยที่ประจำการในต่างประเทศ ๗๗ นาย เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในวันที่ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐานนั้น ได้พระราชทานพระราชดำรัสว่า

...Notorious Problem Ecology ของกรุงเทพฯ ที่เราก็กังการแก้ไขมาตั้งเท่าไร ๘-๙ ปีแล้ว แต่ก็ไม่ได้ทำ เพิ่งมาทำเอาเมื่อปีที่แล้ว คือว่า เรามีกำลังที่ได้มาโดยเปล่า ฟรี ไม่ต้องใช้ไบโอดีคอลลีซิสเต็ม (Biological System) ก็มีพลังของแสงอาทิตย์ พลังของพระอาทิตย์กับพระจันทร์ร่วมกัน คือน้ำขึ้นลงเวลานี้ขึ้นในแม่น้ำเจ้าพระยา น้ำเจ้าพระยาจะขึ้นจนเลนบนทุริเลยปทุมธานีไปเกือบถึงอยุธยา เวลานั้นก็ขึ้นไปถึงโน่น เวลานั้นน้ำลบก็น้ำลงไปในทะเล... แลวเทเวศร์ เวลานั้นน้ำขึ้นประมาณ ๑ เมตร เวลานั้นน้ำลงประมาณ ๑ เมตร รวมแล้ว ๒ เมตร ความแตกต่างหมายความว่าถ้าเราทำอะไรด้วยกำลังของน้ำที่ขึ้นและลงนี้ก็จะทำได้กำไรมากขึ้น เมื่อ ๘ ปีแล้ว ๙ ปี ไปที่ปากคลองเทเวศร์ คลองเทเวศร์นี้ก็ผ่านกรุงเทพฯ แล้วไปออกที่โรงแรมรอยัลลอคคิตา ตรงนั้นทำประตูน้ำแต่ก็ปิดเอาไว้ น้ำในคลองเทเวศร์ก็โสโครก เด็กจะลงในน้ำเป็น อหิวาต์ทั้งนั้น แล้วก็ไปบอกว่าขอใช้ไฟฟ้าสักนิดได้มั๊ย ใช้ไฟฟ้าเปิดประตูตอนนั้นน้ำขึ้น....เวลานั้นเดือนเมษายน ฝนก็ไม่ตก ก็เปิด เวลานั้น เป็นวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๒๙ เปิดประตูน้ำก็ฟูเข้าไป เพราะว่าน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งก็นับว่าใช้ได้เข้าไปในคลองเทเวศร์ซึ่งดำเหมียม เวลานั้นน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาลดลงไปด้วยน้ำลง ถึงจังหวะน้ำลงก็ปิด น้ำนี้ก็ไหลไปที่อื่นไม่ได้ไหลไปปากคลองตลาดไหลไปมันก็ไล่ไปโสโครกไปอย่างนี้ทุกวัน แต่เวลาน้ำขึ้นน้ำลง เขาก็บอกว่ามีโทรศัพท์ที่จุดปากคลองเขาก็มีให้โทรศัพท์ไปที่อุทกศาสตร์ว่าเวลานั้นเวลาไหนน้ำขึ้นน้ำลง เวลานั้นน้ำขึ้นเต็มที่เปิด เวลานั้นน้ำลงปิด ทางโน้นตรงกันข้ามเวลาน้ำขึ้นปิดภายในไม่กี่วันผ่านผดุงกรุงเทพฯกับคลองเทเวศร์ เด็กฉลองสงกรานต์ว่ายน้ำสบายเลย สนุกสนานและไม่เป็นโรคเพราะว่าน้ำสะอาด เสียเงินนิดเดียวค่าไฟฟ้าสำหรับเปิดประตูน้ำไม่ต้องสูบ.....

พระราชดำรินี้บ่งชี้ว่าเสียโดยหลักการนี้เป็นวิธีที่ง่ายประหยัดพลังงาน และสามารถปฏิบัติได้ตลอดเวลา ซึ่งแสดงถึงพระปรีชาสามารถอันสูงยิ่งในพระวิริยะอุตสาหะที่ทรงทุ่มเท เพื่อความสุขของปวงชนทั้งหลาย

พระราชโอบายพินคลองคูเมืองเดิม ของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หน่วยราชการในพระองค์ หน่วยราชการอื่น ๆ และประชาชนจิตอาสา ร่วมกันทำความสะอาด ปรับปรุงภูมิทัศน์คูคลองสายต่าง ๆ รอบเกาะรัตนโกสินทร์ ทำความสะอาด ขุดลอกคูคลองและผันน้ำเจ้าพระยาเข้าคลอง ทำให้ออกซิเจนในน้ำเพิ่มขึ้น รวมไปถึงการปรับปรุงทางเท้า ติดตั้งไฟส่องสว่าง ปลูกลำต้นไม้ และฟื้นฟูต้นขนุน ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ที่มีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ นอกจากนี้ยังมีการแก้ปัญหาการคนเร่ร่อน โดยการนำส่งไปศูนย์คัดกรองช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสบ้านอิมใจ พร้อมกับพัฒนาพื้นที่ย่านปากคลองตลาด สนามหลวง เสาชิงช้า ถนนราชดำเนินกลาง ตลอดจนโบราณสถาน อาคารเก่าที่ทรงคุณค่าทางสถาปัตยกรรม เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ปรับปรุงสวนหย่อมริมสองฝั่งคลองให้เป็นสถานที่พักผ่อนใจกลางเมือง ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน พัฒนาชุมชนรอบพื้นที่คลองคูเมืองเดิม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมสืบไป

๕.๑ การจัดการการไหลเวียนน้ำในคลองด้วยสถานีสูบน้ำของสำนักการระบายน้ำ

สถานีสูบน้ำปิ่นเกล้า

สถานีสูบน้ำปิ่นเกล้าเป็นประตูคลองที่สำคัญของเกาะรัตนโกสินทร์ โดยทำการสูบน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่มีความใสสะอาดเข้ามาสู่คลองคูเมืองเดิม และระบายออกไปยังประตูระบายน้ำปากคลองตลาด ปัจจุบันสถานีสูบน้ำปิ่นเกล้าได้รับการปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ซึ่งจะทำให้น้ำในคลองคูเมืองเดิมมีน้ำใสสะอาดอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากมีการไหลเวียนของน้ำในคลองคูเมืองเดิมตลอดเวลา และในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ยังมีคลองไหลตลอดที่เชื่อมกับคลองคูเมืองเดิม ที่ประชาชนรู้จักเรียกว่า คลองหลอด มีระยะทางตั้งแต่คลองคูเมืองเดิมถึงคลองโอรังอ่างโดยผ่านวัดวัดราชนัดดารามวรวิหารและวัดเทพธิดาราม ซึ่งเรียกว่า คลองหลอดวัดราชนัดดา และคลองหลอดวัดราชบพิธ น้ำในคลองหลอดทั้ง ๒ คลองจะไหลลงสู่คลองบางลำพู - คลองโอรังอ่าง จึงทำให้น้ำในคลองหลอดทั้ง ๒ ใสสะอาดไปด้วย และสถานีสูบน้ำปิ่นเกล้าได้มีการปรับปรุงด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพเครื่องสูบน้ำอัตราการสูบน้ำจากเดิม ๔ ลูกบาศก์เมตร/วินาที เป็น ๘ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที เพื่อให้สามารถสูบน้ำได้ปริมาณมากขึ้น

สรุปการลงพื้นที่สถานีสูบน้ำปิ่นเกล้า ดังนี้

๑. มีการปรับปรุงสถานีสูบน้ำปิ่นเกล้า โดยติดตั้งเครื่องสูบน้ำที่มีประสิทธิภาพในการสูบน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าคลองคูเมืองเดิมและสูบน้ำจากคลองคูเมืองเดิมออกสู่อำเภอปิ่นเกล้าเจ้าพระยาได้ สามารถแก้ปัญหา น้ำพร่องในช่วงฤดูร้อนได้ ทำให้รักษาระดับน้ำให้คงที่และมีการหมุนเวียนน้ำเพื่อไม่ให้น้ำเน่าเสีย แต่ปัญหาที่พบคือตะกอนที่อยู่ใต้คลอง การแก้ไขปัญหา สำนักการโยธาให้ข้อมูลว่าต้องใช้เครื่องดูดเลนโดยใช้เครื่องรุ่นใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงมาใช้ดำเนินการ ซึ่งน่าจะขอจัดซื้อในปีงบประมาณ ๒๕๖๕ หรือขอจัดสรรงบประมาณปี พ.ศ. ๒๕๖๔ เพิ่มเติม ซึ่งต่อมา พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี ได้ลงพื้นที่คลองแสนแสบ สำนักการระบายน้ำ ได้รายงานข้อมูลในการแก้ไขปัญหาโรงควบคุมคุณภาพน้ำ โคลนใต้น้ำ ตะกอนใต้น้ำ ซึ่งรองนายกรัฐมนตรีได้สั่งการให้สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) จัดสรรงบประมาณอุดหนุนรัฐบาลจัดซื้อเครื่องดูดเลนให้กรุงเทพมหานครแล้ว จำนวน ๒ เครื่อง

คณะกรรมการวิสามัญฯ มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่า สถานีสูบน้ำปิ่นเกล้า เพื่อความปลอดภัยควรดำเนินการติดตั้งตาข่ายป้องกันคนพลัดตกลงประตูน้ำ และติดป้ายชื่อสถานีสูบน้ำให้อยู่จุดที่เหมาะสมและมองเห็นชัดเจน

สถานีสูบน้ำปากคลองตลาด

คณะกรรมการวิสามัญฯ ลงพื้นที่สถานีสูบน้ำปากคลองตลาด เห็นว่าเมื่อมีการปรับปรุงภูมิทัศน์หรือทัศนียภาพบนริมคลองคูเมืองเดิมให้สวยงามแล้ว ควรพัฒนาปรับปรุงน้ำในคลองให้มีความใสสะอาดอยู่ตลอดเวลาควบคู่กัน เพื่อไม่ให้เกิดน้ำเน่าเสียและส่งกลิ่นเหม็นอีก จากการลงพื้นที่เพื่อตรวจเยี่ยมการบริหารจัดการน้ำในสถานีสูบน้ำ ๓ แห่ง คลองคูเมืองเดิมเป็นคลองสายสำคัญบนเกาะรัตนโกสินทร์ ซึ่งหลังจากที่มีการขุดลอกคลองในพื้นที่โดยกระทรวงกลาโหมร่วมกับกรุงเทพมหานครไปแล้วทำให้น้ำมีคุณภาพใสสะอาดขึ้นและไม่ส่งกลิ่นเหม็นรบกวนอีก สภากรุงเทพมหานครโดยคณะกรรมการวิสามัญศึกษาข้อเท็จจริงและกฎหมายที่ใช้ในการบริหารจัดการพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นในและพื้นที่ต่อเนื่องกันเสนอญัตติให้ฝ่ายบริหารของกรุงเทพมหานครได้พิจารณาจัดสรรงบประมาณปรับปรุงสถานีสูบน้ำปากคลองตลาดแห่งนี้ คาดจะใช้งบประมาณจำนวน ๕๐ ล้านบาท เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสูบน้ำและการระบายน้ำให้ดียิ่งขึ้น แม้จะเป็นงบประมาณจำนวนมากแต่ก็มีความจำเป็นและเกิดประโยชน์คุ้มค่า

คณะกรรมการวิสามัญฯ มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. สถานีสูบน้ำปากคลองตลาดอยู่ใกล้ท่าเรือ และสถานีรถไฟใต้ดินซึ่งจะเปิดใช้อีกไม่นาน มีผู้คนที่สัญจรไปมาจำนวนมากแต่ไม่ได้ปิดกั้นพื้นที่สถานีสูบน้ำให้เป็นสัดส่วน พื้นทางเดินในบริเวณประตูเปิด-ปิดน้ำไม่เสมอกัน อาจเกิดอันตรายได้ และมีการตั้งวางภาชนะสานใส่ขยะบริเวณข้างทางเดินทำให้ภาพไม่สวยงาม ควรดำเนินการติดตั้งตาข่ายบริเวณสถานีสูบน้ำให้เป็นสัดส่วนที่ชัดเจน รวมทั้งปรับปรุงทางเดินในบริเวณประตูเปิด-ปิดน้ำให้พื้นเรียบเสมอกัน และจัดบริเวณดังกล่าวให้มีความสะอาดเรียบร้อย และมีโครงการจัดทำเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับระบบการระบายน้ำของสำนักการระบายน้ำเพื่อเป็นความรู้แก่ประชาชนทั่วไป

๒. การบริหารจัดการน้ำบริเวณคลองคูเมืองเดิมระหว่างประตูระบายน้ำปิ่นเกล้า และประตูระบายน้ำปากคลองตลาด สรุปได้ดังนี้

๒.๑ ประตูระบายน้ำพระปิ่นเกล้ามีความสำคัญมากในการผันน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาเข้ามาในคลองคูเมืองเดิมหรือคลองหลอด ปัจจุบันมีเครื่องสูบน้ำขนาด ๒ ลูกบาศก์ต่อวินาที จำนวน ๒ เครื่อง คิดอัตราน้ำสูบรวม ๔ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ได้มีการปรับปรุงออกแบบให้สูบน้ำออกได้ ๒ ทิศทาง คือสามารถสูบน้ำจากคลองคูเมืองเดิม (คลองหลอด) ออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยาได้ เพื่อปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ และสามารถสูบน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าสู่คลองคูเมืองเดิมเพื่อไหลเวียนถ่ายเทน้ำในคลองคูเมืองเดิมให้มีคุณภาพดีขึ้น

๒.๒ ประตูระบายน้ำปากคลองตลาด มีความสำคัญเช่นกัน เนื่องจากประตูระบายน้ำพระปิ่นเกล้าจะสูบน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาเข้ามาไหลผ่านท่อลอดใต้ถนนสมเด็จพระปิ่นเกล้า ไหลเข้าสู่คลองคูเมืองเดิม (คลองหลอด) ใช้ประตูระบายน้ำปากคลองตลาดเป็นสถานีปลายทางสูบลงแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้น้ำไหลเวียนในคลองคูเมืองเดิม ปัจจุบันมีเครื่องสูบน้ำขนาด ๒ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที จำนวน ๒ เครื่อง คิดเป็นอัตราสูบน้ำรวม ๔ ลูกบาศก์ต่อวินาที เพื่อให้ทันการไหลหมุนเวียนของน้ำคลองคูเมืองเดิมในการรักษาระดับน้ำในฤดูฝนซึ่งน้ำมากโดยไม่ต้องลดระดับน้ำคลองคูเมืองเดิม เพื่อให้น้ำในคลองคูเมืองเดิมอยู่ในระดับคงที่ จึงจำเป็นต้องปรับปรุงเครื่องสูบน้ำเพิ่มเติมอีก ๒ ลูกบาศก์ต่อวินาที จำนวน ๒ เครื่องรวมเป็น ๔ เครื่อง อัตราการสูบน้ำรวม ๘ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที คาดเมื่อปรับปรุงเสร็จแล้วจะทำให้น้ำในคลองคูเมืองเดิมมีคุณภาพดีขึ้น ซึ่งปัจจุบันน้ำในคลองดังกล่าวคุณภาพดีขึ้นเรื่อย ๆ อีกทั้งแก้ปัญหาที่ท่วมขังโดยรอบเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน จากการลงพื้นที่สำรวจแล้วพบว่า พื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์มีคลองในพื้นที่ประกอบด้วย คลองคูเมืองเดิม คลองรอบกรุง คลองหลอดวัดราชันดาดา และคลองหลอดวัดราชบพิศ จำนวน ๔ คลองในการบำบัดน้ำเสีย ข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีท่อน้ำเสียที่รวบรวมน้ำเสียเข้าบำบัดที่โรงควบคุมน้ำเสียรัตนโกสินทร์ ที่บ้านพานถมบำบัดน้ำเสียได้ประมาณวันละ ๒๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร พบว่ามีความจำเป็นต้องปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสีย ๓ งาน คือ ๑.ปรับปรุงบ่อดักน้ำเสีย ๒.ปรับปรุงระบบระบายน้ำ และ ๓.ปรับปรุงระบบรวบรวมน้ำเสีย เนื่องจากตั้งแต่ก่อสร้างเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ จนถึงปัจจุบันยังไม่เคยมีการปรับปรุงระบบท่อต่าง ๆ คลองคูเมืองเดิม ในปัจจุบันไม่มีท่อน้ำเสียปล่อยลงคลองแล้ว มีเฉพาะน้ำฝนลง ควรจะตัดกิ่งไม้และปรับภูมิทัศน์บริเวณดังกล่าวให้สวยงามเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การบริหารจัดการน้ำของสถานีสูบน้ำในอนาคต

คณะกรรมการวิสามัญฯ เห็นว่าสภาพน้ำในคลองคูเมืองเดิม และคลองหลอดทั้ง ๒ คลองต้องมีการพัฒนาเกิดความยั่งยืน น้ำใสสะอาดตลอดไป การระบายน้ำเข้า-ออกคลองมีความสำคัญต่อการรักษาระดับน้ำ จึงจำเป็นต้องทำให้คลองบางลำพู คลองโอง่างเป็นคลองที่มีประสิทธิภาพการระบายน้ำรวมทั้งพัฒนาคุณภาพของน้ำเพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อคลองหลอดวัดราชบพิศ คลองหลอดวัดราชันดาดา ซึ่งเชื่อมต่อกับคลองคูเมืองเดิม

สถานีสูบน้ำบางลำพู

คณะกรรมการวิสามัญฯ ลงพื้นที่สถานีสูบน้ำบางลำพู เพื่อศึกษาการไหลเวียนของน้ำในคลองบางลำพู พบว่าการถ่ายเทน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาสู่คลองบางลำพูไปเชื่อมกับคลองโอง่าง (คลองรอบกรุง) หากมีน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาสูงกว่าระดับคลองบางลำพู จะเปิดประตูให้น้ำไหลเข้าสู่คลอง ถ้ามีระดับน้ำคลองสูงกว่าแม่น้ำเจ้าพระยาจะใช้เครื่องสูบน้ำสูบน้ำจากคลองลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ปัจจุบันมีเครื่องสูบน้ำขนาด ๐.๕ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที จำนวน ๑ เครื่อง มีโครงการปรับปรุงเพิ่มเครื่องสูบน้ำขนาด ๑ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที จำนวน ๑ เครื่อง ใช้งบประมาณในการปรับปรุง จำนวน ๑๐ ล้านบาท

สรุปการลงพื้นที่สถานีสูบน้ำคลองโอง่าง สถานีสูบน้ำเทเวศร์ และสถานีสูบน้ำรุงเกษม เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๖๒ ตามแนวทางของสำนักการระบายน้ำ ดังนี้

๑. สถานีสูบน้ำคลองโอง่าง เป็นสถานีที่รับน้ำจากคลองบางลำพู คลองหลอดวัดราชนิตดา และคลองหลอดวัดราชบพิศ เพื่อถ่ายเทน้ำลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา สถานีสูบน้ำคลองโอง่าง มีการปรับปรุงสถานีสูบน้ำพร้อมปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ซึ่งเพิ่มกำลังสูบจาก ๓ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที เป็น ๖ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที โดยใช้งบประมาณดำเนินการ จำนวน ๕๐ ล้านบาท ปรับปรุงด้านโครงสร้างซึ่งปัจจุบันมีการปรับปรุงและจะทำการลอกคลองต่อไปเพื่อให้มีระดับน้ำสูงขึ้น ทั้งนี้ โดยมีเป้าหมายจะให้คลองโอง่าง เป็นคลองเพื่อการท่องเที่ยวทางเรือของกรุงเทพมหานคร

๒. สถานีสูบน้ำเทเวศร์ ได้มีการปรับปรุงสถานีสูบน้ำพร้อมปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยการเพิ่มกำลังสูบน้ำจาก ๑๕ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที เป็น ๑๘ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที และใช้งบประมาณ ๒๐๐ ล้านบาท

๓. สถานีสูบน้ำรุงเกษม มีอัตราสูบน้ำ ๒๕ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที มีการปรับปรุงเสร็จเรียบร้อยแล้ว

คณะกรรมการวิสามัญฯ มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องสถานีสูบน้ำทั้ง ๓ แห่ง โดยเห็นควรกำจัดขยะด้วยการจัดทำตะแกรงกรองขยะในลำคลองแบบทุ่นลอยมาตรฐาน ซึ่งได้มาตรฐานกว่าการใช้ทุ่นลอยไม้ไผ่ที่เป็นการดำเนินการชั่วคราวและยังไม่มีมาตรฐานเท่าที่ควร เป็นการส่งเสริมภูมิทัศน์และเพิ่มสวยงาม รวมทั้งจัดทำตะแกรงกันเป็นขอบเขตของสถานีระบายน้ำ และจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถภาพของเครื่องสูบน้ำและประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาของประชาชนต่อไป

๕.๒ การบริหารจัดการน้ำในคลองต่าง ๆ ในพื้นที่ฝั่งธนบุรีตรงข้ามเกาะรัตนโกสินทร์

คลองบ้านขมิ้น

คลองบ้านขมิ้นเป็นคลองประวัติศาสตร์ เป็นคลองหนึ่งที่อยู่ในเกาะรัตนโกสินทร์ฝั่งธนบุรี คลองบ้านขมิ้นเกิดขึ้นในสมัยกรุงธนบุรี ประวัติความเป็นมาเป็นคลองเชื่อมต่อตรอกมะตูมไปจนถึงวัดพระยาทำวรวิหาร มีความกว้าง ๓-๗ เมตร ยาวประมาณ ๑,๕๐๐ เมตร มีระดับขุดต่ำลงไป ๑ เมตร ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๓ บรรจุอยู่ในแผนพัฒนาคลองคูเมืองเดิม ซึ่งเป็นฝั่งตรงข้ามกับเกาะรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นคลองที่ขึ้นทะเบียนกับกรมศิลปากรแล้ว ได้มีการขุดพบกำแพงเมือง ในอดีตคลองบ้านขมิ้น เป็นลำคลองสายหนึ่งอันเป็นส่วนหนึ่งของคูเมืองกรุงธนบุรี “บ้านขมิ้น” เป็นชื่อมาตั้งแต่ยุคกรุงธนบุรีเป็นราชธานี ซึ่งเป็นชุมชนของช่างฝีมือที่ผลิตผขมิ้นที่มีชื่อเสียง ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น ซอยมะตูม หรือ ตรอกมะตูม ในซอยอรุณอมรินทร์ ๒๓ ชื่อบ้านขมิ้น เหลือหลักฐานเพียงศาลเจ้าพ่อบ้านขมิ้น

คลองบ้านขมมีปัญหายะและน้ำเสีย โครงการขยายการแก้ไขปัญหารอบพื้นที่โรงพยาบาลศิริราช มีการทำถนนแต่ติดปัญหาบางส่วน เนื่องจากพบเจอกำแพงเมือง โครงกระดูกและของเก่าโบราณ สมัยพุทธศตวรรษที่ ๒๒ - ๒๔ กรมศิลปากรจึงระงับการก่อสร้างไปในช่วงหนึ่ง เป็นช่วงที่มีการเจาะทะลุไปยังคลองบางกอกน้อย ซึ่งมีประตูลอยน้ำ จึงต้องระงับและตัดการพิจารณาช่วงนี้ออกไป ทำให้น้ำที่ไหลจากคลองบางกอกน้อยลงสู่คลองบ้านขมไม่ได้ การระบายน้ำจึงต้องอาศัยคลองมอญ และคลองวัดระฆังมาช่วยผลักดันน้ำ ในหน้าแล้งเกิดน้ำสภาพเน่าเสียมากกว่าปกติเนื่องจากระดับน้ำไหลเข้ามาไม่ถึง และปัจจุบันคลองวัดระฆังได้รับน้ำจำนวนมากจากถนนพรานนก เนื่องจากสำนักการระบายน้ำได้ทำท่อขนาดใหญ่ระบายน้ำจากหน้าตลาดพรานนก โดยผ่านคลองบ้านขมตอนปลายซึ่งติดกับคลองวัดระฆัง ก่อให้เกิดการสะสมของน้ำเน่าเสีย

สำนักงานเขตบางกอกน้อยได้ดำเนินรักษาคลอง โดยได้ดำเนินกิจกรรมจิตอาสาในการพัฒนาคลองร่วมกับสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร กองทัพเรือ ส่วนราชการอื่น ๆ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการวิสามัญฯ เห็นว่าคลองบ้านขมเป็นคลองประวัติศาสตร์คลองหนึ่งที่อยู่ในเกาะรัตนโกสินทร์ จำเป็นต้องอนุรักษ์ไว้ก่อนที่ประชาชนจะรื้อทิ้งไปมากกว่านี้ และควรจะมีการก่อสร้างโรงควบคุมคุณภาพน้ำในพื้นที่ฝั่งธนบุรีเพื่อรวบรวมน้ำเสียจากพื้นที่เขตธนบุรี เขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่ ไปบำบัดยังโรงควบคุมคุณภาพน้ำที่จะก่อสร้างใหม่นี้ หากมีการบำบัดน้ำเสีย น้ำที่ผ่านการบำบัดแล้วจะได้มาตรฐาน เมื่อปล่อยลงสู่คลองสาธารณะแล้วสามารถเฝ้าระวังคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำสาธารณะทั่วไป

คลองวัดระฆัง

คลองวัดระฆัง มีขนาดความกว้าง ๔-๘ เมตร ยาว ๔๐๐ เมตร สำนักงานเขตบางกอกน้อยได้รับงบประมาณในการขุดลอก ปี ๒๕๖๔ ซึ่งจะมีการขุดในเดือนมกราคม ๒๕๖๔ เพื่อระบายน้ำบริเวณนี้ได้เร็วที่สุด เพื่อลดการเน่าเสียในคลอง

การแก้ไขปัญหาน้ำเสียในในคลองฝั่งธนบุรีของสำนักการระบายน้ำ สำนักการระบายน้ำได้มีมาตรการรองรับการทิ้งน้ำเสียลงแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี ดังนี้

มาตรการไม่ใช่สิ่งก่อสร้าง

- ๑) การประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ “เรื่องการจัดการน้ำเสีย” ให้กับชุมชนและประชาชนทั่วไป เพื่อปลูกจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดคูคลอง และไม่ทิ้งน้ำเสียลงคลอง
- ๒) การบังคับใช้กฎหมายให้สถานประกอบการติดถังดักไขมัน
- ๓) การร่วมกับสำนักงานเขตและชุมชนดำเนินกิจกรรมพัฒนาคูคลองในเขตบางกอกน้อย เช่น การรณรงค์ลดขยะในชุมชนเส้นทางผ่านคลองจักรทอง การพัฒนาและดูแลปัญหาท่อระบายน้ำ ชุมชนตรอกวังหลัง เป็นต้น

มาตรการใช้สิ่งก่อสร้าง

มาตรการระยะสั้น (การจัดการไหลเวียนน้ำ) ได้แก่

- ๑) การผันน้ำจากคลองทวีวัฒนา ซึ่งมีคุณภาพน้ำดีเข้ามาเจือจางน้ำในคลองฝั่งธนบุรีให้มีคุณภาพดีขึ้น

- ๒) แนวคิดการนำน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณใกล้เคียงมาเจือจางน้ำในบริเวณคลองบ้านขม

- ๓) การควบคุมประตูลอยน้ำคลองชักพระ คลองมอญ และคลองบางกอกใหญ่เพื่อรักษาคุณภาพน้ำ และบูรณาการกับการป้องกันปัญหาน้ำท่วม

๔) การปล่อยน้ำที่ผ่านการบำบัดจนได้คุณภาพมาตรฐานน้ำทิ้งจากโรงควบคุมคุณภาพน้ำหนองแขม และทุ่งครุ เพื่อปรับปรุงคุณภาพน้ำในคลองสาขาของพื้นที่บริการทางด้านฝั่งธนบุรี
มาตรการระยะยาว (โครงการบำบัดน้ำเสีย) จะกล่าวในข้อ ๕.๔

๕.๓ โรงควบคุมคุณภาพน้ำกับการแก้ปัญหาน้ำเสีย

ปัจจุบันกรุงเทพมหานครได้เปิดเดินระบบบำบัดน้ำเสียรวมขนาดใหญ่จำนวน ๘ แห่ง ได้แก่ โรงควบคุมคุณภาพน้ำสี่พระยา รัตนโกสินทร์ ดินแดง ช่อถนนตรี หนองแขม ทุ่งครุ จตุจักร และศูนย์การศึกษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบางซื่อกรุงเทพมหานคร ครอบคลุมพื้นที่รวม ๒๑๒.๗๔ ตารางกิโลเมตร จำนวน ๒๑ เขต มีขีดความสามารถในการบำบัดน้ำเสียรวมทั้งสิ้น ๑,๑๑๒,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวัน คิดเป็นประมาณร้อยละ ๔๕ ของปริมาณน้ำใช้รวมในกรุงเทพมหานคร โดยมีโครงการที่อยู่ระหว่างดำเนินการอีก ๔ แห่ง ได้แก่ โครงการบำบัดน้ำเสียมีนบุรี โครงการบำบัดน้ำเสียธนบุรี โครงการบำบัดน้ำเสียคลองเตย และโครงการบำบัดน้ำเสียบึงหนองบอน หาก ๔ โครงการแล้วเสร็จจะสามารถบำบัดน้ำเสียได้รวม ๗๐%

กระบวนการบำบัดน้ำเสียที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ กระบวนการบำบัดทางชีวภาพชนิดตะกอนเร่ง (Activated Sludge System) แบบต่าง ๆ เป็นระบบที่สามารถกำจัดความสกปรกในน้ำเสียชุมชนได้กว่าร้อยละ ๘๐ และใช้พื้นที่ในการบำบัดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการรวบรวมน้ำเสียในพื้นที่บริการเข้าสู่ระบบรวบรวมน้ำเสียไปยังกระบวนการบำบัดน้ำเสีย ผ่านกระบวนการบำบัดขั้นต้นเพื่อแยกกรวดทราย และขยะออก ป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับระบบและเครื่องจักร จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการบำบัดทางชีวภาพโดยใช้ถังเติมอากาศให้จุลินทรีย์ในระบบได้ย่อยสลายความสกปรกในรูปแบบสารอินทรีย์ และถังตกตะกอนเพื่อแยกตะกอนจุลินทรีย์ออกจากน้ำใส กระบวนการนี้เป็นหัวใจหลักของการบำบัด สามารถกำจัดความสกปรกได้ร้อยละ ๘๐ จากนั้นจึงปล่อยน้ำออกสู่แหล่งน้ำตามธรรมชาติหรือบำบัดต่อโดยกระบวนการบำบัดขั้นที่ ๓ ซึ่งกรุงเทพมหานครนำน้ำที่ผ่านการบำบัดกลับมาใช้ประโยชน์ต่อไป

โรงควบคุมคุณภาพน้ำในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์และพื้นที่ต่อเนื่องกัน

โรงควบคุมคุณภาพน้ำรัตนโกสินทร์

โรงควบคุมคุณภาพน้ำรัตนโกสินทร์ ตั้งอยู่ที่ตลาดบ้านพานถม แขวงบางลำพู เขตพระนคร เปิดดำเนินการเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ครอบคลุมพื้นที่ ๔.๑๔๒ ตารางกิโลเมตร ในพื้นที่เขตพระนคร สามารถบำบัดน้ำเสียได้ ๒๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวัน

การพัฒนาคุณภาพน้ำในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์

สาเหตุน้ำเน่าเสียในคลองในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ เกิดจากบ้านเรือนประชาชนที่อยู่ริมคลองปล่อยน้ำทิ้ง ลงคลองโดยตรงไม่ผ่านการบำบัด เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดน้ำเน่าเสีย และส่งกลิ่นเหม็นในคลอง จึงเป็นเหตุผลในการลงพื้นที่โรงควบคุมคุณภาพน้ำรัตนโกสินทร์เพื่อหารือร่วมกับสำนักการระบายน้ำถึงแนวทางแก้ปัญหาดังกล่าว พบว่ามีการปล่อยน้ำเสียลงคลองประมาณวันละ ๑๔๓ ลูกบาศก์เมตร ถ้าเทียบกับปริมาณน้ำที่นำไปบำบัดในโรงบำบัดน้ำเสียวันละ ๒๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ถือว่าเป็นสัดส่วนจำนวนน้อย แต่น้ำในคลองยังมีกลิ่นเหม็น เนื่องมาจากมีตะกอนเลนใต้คลองที่สะสมเป็นเวลานาน โดยเฉพาะคลองชั้นในมีขนาดเล็ก ในปัจจุบันมีเทคโนโลยีเรือดูดเลนที่มีการแยกน้ำออกจากเลนได้แต่ต้องใช้งบประมาณมากกว่าเรือดูดเลนทั่วไป ยังไม่มีการใช้ในประเทศไทย ซึ่งผู้อำนวยการสำนักการระบายน้ำ ได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ศึกษาข้อมูลเพื่อรายงานผลการศึกษาต่อไป

แนวทางการแก้ไขน้ำเสียในเกาะรัตนโกสินทร์โดยระบบรวบรวมน้ำเสีย

ระบบรวบรวมน้ำเสีย และแนวเส้นทาง ประกอบด้วย ท่อรวบรวมน้ำเสียหลัก ๒ เส้น คือ

๑. ท่อรวบรวมน้ำเสียหลักเส้นที่ ๑ จะครอบคลุมพื้นที่ด้านทิศตะวันออกของคลองคูเมืองเดิม จนถึงคลองโอง่างและคลองบางลำพูเกือบทั้งหมด เริ่มต้นจากบริเวณประตูระบายน้ำปากคลองตลาดเลียบบมา ตามคลองคูเมืองเดิมด้านทิศตะวันออกถึงคลองหลอดวัดราชบพิธ จากนั้นวางใต้คลองวัดราชบพิธจนถึงคลองโอง่าง คลองบางลำพู ไปสิ้นสุดที่โรงควบคุมคุณภาพน้ำรัตนโกสินทร์ บริเวณตลาดบ้านพานถม เพื่อสูบน้ำเข้าสู่ระบบบำบัดน้ำเสีย นอกจากนี้ ยังมีท่อรวบรวมน้ำเสียสาขาในบริเวณถนนจักรเพชร ถนนพหลุฑ และถนนอัษฎางค์ จากคลองหลอดวัดราชบพิธจนถึงคลองหลอดวัดราชนั้ดดาแล้ววางใต้คลองหลอดวัดราชนั้ดดาไปบรรจบกับท่อรวบรวมน้ำเสียสายหลักเส้นที่ ๑

๒. ท่อรวบรวมน้ำเสียหลัก เส้นที่ ๒ เลียบคลองคูเมืองเดิม ทิศตะวันตก เริ่มจากบริเวณประตูระบายน้ำปากคลองตลาด แล้วตัดข้ามคลองคูเมืองเดิมบริเวณประตูระบายน้ำใต้สะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า แล้วไปตามถนนพระอาทิตย์ถึงบริเวณป้อมพระสุเมรุแล้วแยกลงสู่คลองโอง่าง คลองบางลำพู ไปสิ้นสุดที่โรงควบคุมคุณภาพน้ำรัตนโกสินทร์ บริเวณตลาดบ้านพานถม เพื่อสูบน้ำเข้าสู่ระบบบำบัดน้ำเสียต่อไป นอกจากนี้ ยังมีท่อรวบรวมน้ำเสียสาขาในบริเวณถนนท้ายวัง ถนนหน้าพระลาน ถนนพระจันทร์ และถนนข้างสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า เพื่อรวบรวมน้ำเสียจากพื้นที่โครงการส่งมายังท่อรวบรวมน้ำเสียหลักเส้นที่ ๒

คณะกรรมการวิสามัญฯ มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่า หากสามารถดำเนินการนำน้ำเสียที่เกิดจากบ้านเรอริมคลอง เข้าสู่ระบบ จำนวน ๑๔๓ จุดเรียบร้อยแล้ว ก็จะไม่ม้้น้ำเสียลงคลองในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์อีกต่อไป สำหรับส่วนอื่น ๆ นั้น ได้ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาของแม่น้ำเจ้าพระยาตามริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยามีการปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำเจ้าพระยา โดยไม่มีการบำบัด ทำให้น้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาเสียตามริมฝั่ง น้ำเหล่านี้จะถูกผันเข้ามาในคลองต่าง ๆ ตามเกาะรัตนโกสินทร์ ซึ่งต่อไปจะต้องดำเนินการให้บ้านเรือนต่าง ๆ ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ดำเนินการบำบัดน้ำเสียให้เป็นน้ำดีก่อนปล่อยลงแม่น้ำเจ้าพระยา

โรงควบคุมคุณภาพน้ำสีพระยา

ตั้งอยู่ที่ถนนสีพระยา แขวงบางรัก เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ ๑ ไร่ ๓ งาน พื้นที่รับน้ำเสีย ๒.๗ ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของเขตบางรัก เขตสัมพันธวงศ์ และเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย สามารถบำบัดน้ำเสียได้ ๓๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวัน เปิดเดินระบบบำบัดน้ำเสียเมื่อเดือนมกราคม ๒๕๓๗

๕.๔ แผนการก่อสร้างโรงควบคุมคุณภาพน้ำฝั่งธนบุรี

คณะกรรมการวิสามัญฯ ได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษาและหาข้อมูลรวมทั้งรณรงค์ไม่ให้ประชาชนทิ้งขยะและปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำเจ้าพระยา พบว่าในพื้นที่ฝั่งธนบุรีมีปัญหามาก เพราะมีการปล่อยน้ำเสียลงคลองต่างๆ และลงแม่น้ำเจ้าพระยาโดยไม่ผ่านการบำบัดก่อน จึงต้องหาแนวทางแก้ไขเพื่อไม่ให้น้ำเสียจากชุมชนและคลองต่าง ๆ ปล่อยลงแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งกรุงเทพมหานครมีโครงการสร้างโรงควบคุมคุณภาพน้ำธนบุรีในเขตบางกอกน้อย เพื่อรวบรวมน้ำเสียทั้งหมดที่มีอยู่ไปบำบัดที่โรงควบคุมคุณภาพน้ำให้น้ำมีคุณภาพดี ก่อนปล่อยลงคลองต่าง ๆ และลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อไม่ให้มีน้ำเสียลงแม่น้ำเจ้าพระยา โครงการนี้ใช้เวลาดำเนินการก่อสร้าง ๓ ปี ฝ่ายบริหารกรุงเทพมหานครและสภากรุงเทพมหานครได้ร่วมกันผลักดันโครงการนี้ หากแล้วเสร็จจะแก้ไขปัญหาน้ำเสียในแม่น้ำเจ้าพระยาในช่วงเกาะรัตนโกสินทร์ได้ จึงเป็นการแก้ไขปัญหาน้ำเสียระยะยาวอย่างถาวร (รายละเอียดตามภาคผนวก)

โครงการบำบัดน้ำเสียธนบุรีโครงการบำบัดน้ำเสียธนบุรี

สำนักการระบายน้ำ ซึ่งจะดำเนินงานโครงการบำบัดน้ำเสียธนบุรีให้ข้อมูล ดังนี้

วัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเน่าเสียในคลองบางกอกน้อย คลองชักพระ คลองบางขุนนนท์ คลองมอญ คลองบางบำหรุ และแม่น้ำเจ้าพระยา ในพื้นที่ชุมชนเขตบางพลัด บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ และบางส่วนของเขตตลิ่งชัน ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๓๖.๔๔ ตารางกิโลเมตร และปรับปรุงสภาพแวดล้อมของกรุงเทพมหานคร รวมทั้งใช้เป็นสวนสาธารณะเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

ขนาดพื้นที่บริการ : ๓๖.๔๔ ตร.กม.

ครอบคลุมเขตการปกครอง : เขตบางพลัด เขตบางกอกใหญ่ เขตบางกอกน้อย และบางส่วนของเขตตลิ่งชัน

ประชากร (ปีเป้าหมาย ๒๕๙๐) : ๓๘๑,๒๘๐ คน

ความสามารถในการบำบัดน้ำเสีย : ๑๖๐,๐๐๐ ลบ.ม./วัน

โครงการบำบัดน้ำเสียธนบุรี เป็นโครงการหนึ่งภายใต้การปรับปรุงแผนแม่บทการสำรวจเบื้องต้นโครงการบำบัดน้ำเสียของกรุงเทพมหานครที่จัดทำโดย JICA ในปี ๒๕๕๔ โครงการบำบัดน้ำเสียธนบุรีเป็นแผนที่จะต้องเร่งดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับโครงข่ายรถไฟฟ้าในแนวถนนจรัญสนิทวงศ์และสายเชื่อมต่อจากฝั่งพระนคร ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินครั้งใหญ่ โครงการที่พักอาศัยขนาดใหญ่ได้เพิ่มจำนวนมากขึ้น อีกทั้งในพื้นที่ของโครงการมีสถานที่ที่สำคัญ ได้แก่ โรงพยาบาลศิริราช กองทัพเรือ วัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร เป็นต้น (รายละเอียดตามภาคผนวก)

โครงการบำบัดน้ำเสียธนบุรี บริเวณพื้นที่เขตบางกอกน้อย เปลี่ยนจุดก่อสร้างโรงบำบัดน้ำเสียธนบุรีจากบริเวณสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษาฯ แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย ซึ่งจะก่อสร้างได้ดินมาเป็นบริเวณริมคลองวัดไชยทิศ เลียบทางรถไฟสายใต้เขตบางกอกน้อย เนื่องจากจุดก่อสร้างเดิมประชาชนไม่เห็นด้วยให้มีการก่อสร้างโรงบำบัดน้ำเสียใต้สวนสาธารณะ กรุงเทพมหานครได้ศึกษาความเหมาะสมและออกแบบรายละเอียดระบบรวบรวมน้ำเสียและระบบบำบัดน้ำเสียธนบุรีอยู่ระหว่างสรุปผลและรวบรวมข้อมูลผลการศึกษา

๕.๕ แม่น้ำเจ้าพระยา แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ ปี ค.ศ. ๒๐๑๘

แม่น้ำเจ้าพระยาได้รับการเสนอขึ้นบัญชีเป็นมรดกโลก ในปี พ.ศ.๒๕๖๒ และกองทุนโบราณสถานโลก (World Monuments Fund : WMF) ได้ประกาศให้แม่น้ำเจ้าพระยาเป็น ๑ ใน ๒๘ แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ ๒๐๑๘ (๒๐๑๘ World Monuments Watch) แม่น้ำที่จะเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ ต้องมีการบริหารจัดการขยะที่ดี มีการสืบทอดวิถีชีวิตดั้งเดิม น้ำไม่เน่าเสีย ซึ่งก็ต้องมีการดูแลควบคุมไม่มีการทิ้งขยะลงแม่น้ำ จึงต้องขอความร่วมมือโดยเฉพาะผู้อาศัยในบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อม ปรับภูมิทัศน์บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาให้สะอาด สวยงามอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งของชาวไทยและชาวต่างประเทศ

๖. การบริหารจัดการขยะ

๖.๑ การบริหารจัดการขยะของสำนักสิ่งแวดล้อม

สำนักสิ่งแวดล้อม เก็บขยะที่อยู่ในแม่น้ำเจ้าพระยาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ระหว่างสะพานพระราม ๗ ถึงสุดเขตบางนา วันละ ๑๗ ตัน ต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการจัดการขยะเหล่านี้ ขยะที่แม่น้ำเจ้าพระยาต้องขนไปทิ้งที่โรงกำจัดขยะหนองแขม ต้องเสียค่ารถ ค่าขนส่ง ค่าน้ำมันจำนวนมากต่อวัน จึงเป็นภาระหนักของกรุงเทพมหานคร

สำนักสิ่งแวดล้อมมีข้อมูลในการจัดเก็บขยะมูลฝอยทางน้ำ สภาพปัญหาที่พบในการบริหาร ดังนี้

๑. ขยะมูลฝอยที่พบในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นขยะมูลฝอยประเภท โฟม พลาสติก เศษไม้ กิ่งไม้หัก วัชพืชและผักตบชวา ที่ไหลลอยมาจากต้นน้ำในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ที่แม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน เช่น จังหวัดจังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดชัยนาท จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนนทบุรี ฯลฯ รวมทั้งคลองเชื่อมต่อที่ไหลออกสู่อำเภอเจ้าพระยา ซึ่งมีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้นทุกปี เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นแหล่งสุดท้ายที่แม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านก่อนลงสู่อ่าวไทย จากสถิติปริมาณขยะมูลฝอยที่จัดเก็บได้ย้อนหลัง ๓ ปี และในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ - ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ พบว่ามีปริมาณขยะมูลฝอยที่จัดเก็บในแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีข้อมูลดังนี้

ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ จำนวน ๔,๖๐๓ ตัน

ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ จำนวน ๔,๙๓๕.๖๘ ตัน

ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ จำนวน ๕,๒๘๕.๖๗ ตัน

ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ (มกราคม - เมษายน) จำนวน ๑,๗๘๓.๒๑ ตัน

๒. ปัญหาการจัดเก็บขยะมูลฝอยและวัชพืชในแม่น้ำเจ้าพระยาที่มาจากเรือโดยสาร เรือท่องเที่ยว เรือขนส่งสินค้า ฯลฯ สัญจรผ่านไปมาตลอดเวลา ทำให้เกิดคลื่นแรงในขณะปฏิบัติงานและขยะมูลฝอยกระจายไปตามผิวน้ำมีพื้นที่ความกว้างมากทำให้การจัดเก็บยาก บางจุดมีเรือรับจ้างจอดประจำเพื่อรอรับส่งผู้โดยสาร ทำให้ไม่สามารถเข้าไปจัดเก็บขยะมูลฝอยได้

๓. การไหลเวียนของกระแสน้ำขึ้น - ลง ส่งผลให้มีขยะมูลฝอยและวัชพืชไหลลอยไปตามคลองต่าง ๆ ที่เชื่อมกับแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อน้ำลงขยะมูลฝอยก็จะไหลลงสู่อำเภอเจ้าพระยาด้วย โดยเฉพาะบริเวณปากคลองตลาด เขตพระนคร ซึ่งอยู่ติดกับพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ และวัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร มีผู้ค้าหรือผู้รับจ้างทิ้งเศษผักผลไม้ลงใต้ถุนอาคารและคลองข้างตลาดจึงมีขยะไหลลอยในบริเวณนี้เป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่สวยงาม

๔. เรือนักท่องเที่ยวต่างชาติที่พานักท่องเที่ยวผ่านมาชมสถานที่สำคัญ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ของสถานที่ท่องเที่ยวยังขาดความร่วมมือในการดูแลในเรื่องขยะมูลฝอยต่าง ๆ ที่เกิดจากการใช้เรือท่องเที่ยว รวมทั้งมีการเก็บกวาดขยะมูลฝอยลงแม่น้ำเจ้าพระยาอีกส่วนหนึ่ง

๕. ประชาชนผู้อาศัยริมแม่น้ำเจ้าพระยาริมคลอง ยังคงทิ้งขยะลงแม่น้ำเจ้าพระยาและริมคลองที่เชื่อมแม่น้ำเจ้าพระยา

๖. กรุงเทพมหานครไม่มีท่าเทียบเรือขึ้นขยะมูลฝอยที่ได้มาตรฐาน ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความยากลำบากและใช้เวลานาน

คณะกรรมการวิสามัญฯ มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ควรมีการจัดเก็บมูลฝอย ผักตบชวาและวัชพืชในแม่น้ำเจ้าพระยา และจัดตั้งจุดสกัดในแม่น้ำเจ้าพระยา ในช่วงฤดูน้ำหลากเพื่อไม่ให้วัชพืชไหลเข้าเขตกรุงเทพมหานคร

๖.๒ การบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์

๑) สำนักงานเขตพระนคร

ปัญหาการทิ้งขยะลงคลองตลอดวัดราชันต์ดา ทำให้น้ำสกปรก เน่าเสีย และมีสภาพไม่สวยงาม เนื่องจากมีตลาดนัดกลางคืนบริเวณตรอกสาเก มีการทิ้งขยะลงคลอง

การแก้ไขปัญหา

๑. สำนักงานเขตพระนครจัดกิจกรรมร่วมกับจิตอาสาลงพื้นที่พัฒนาคลองตลอดวัดราชันต์ดา โดยการเก็บขยะในคลอง ซึ่งพบขยะจำนวนมาก เช่น ขวดแก้ว ที่นอน โตะ โทรทัศน์เก่า หากมีการดูแลและควบคุมก็จะลดปัญหาขยะลงไปได้

๒. ปรับปรุงพื้นที่และภูมิทัศน์แห่งนี้ให้มีความสะอาด ร่มรื่น เพิ่มไฟฟ้าส่องสว่าง พร้อมติดตั้งกล้องวงจรปิด CCTV สามารถใช้ตรวจสอบผู้กระทำความผิด ซึ่งจะทำให้ลดปัญหาการทิ้งขยะ

คณะกรรมการวิสามัญฯ ให้ข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหา ดังนี้

๑. สำนักงานเขตพระนครควรจัดกิจกรรมในพื้นที่ดังกล่าวเป็นประจำ ซึ่งในการจัดกิจกรรมจะต้องสอดแทรกเรื่องการณรงค์ไม่ทิ้งขยะในคลอง เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

๒. ควรมีการบูรณาการในลงพื้นที่ร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงกลาโหม ตำรวจท่องเที่ยว และหน่วยงานของกรุงเทพมหานคร จะทำให้ผู้ทิ้งขยะเกรงกลัวและไม่กล้ากระทำความผิดหรือกระทำความผิดน้อยลง

๒) สำนักงานเขตบางกอกน้อย

สำนักงานเขตบางกอกน้อย มีแผนการรณรงค์การไม่ทิ้งขยะและปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำเจ้าพระยา และคลองสาธารณะพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์และพื้นที่ต่อเนื่อง

ฝ่ายโยธา	รับผิดชอบรักษาความสะอาดคลอง คู ลำราง ลำกระโดง
ฝ่ายรักษาความสะอาดฯ	รับผิดชอบแผนจัดเก็บขยะชิ้นใหญ่ชุมชนริมคลอง ทุกวันอาทิตย์ในพื้นที่เขตบางกอกน้อย
ฝ่ายสิ่งแวดล้อมฯ	รับผิดชอบตรวจสอบ แนะนำ ประชาสัมพันธ์ สถานประกอบการที่ควบคุมตาม พรบ.การสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ พรบ.โรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้น ให้ดูแลระบบบำบัดน้ำเสีย และไม่ปล่อยน้ำทิ้งที่ไม่ผ่านการบำบัดลงสู่คู คลอง แม่น้ำ

จำนวนคลองที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานเขตบางกอกน้อย มีทั้งหมด ๓๗ คลอง ได้รับงบประมาณในการขุดลอก จำนวน ๔ คลอง ประกอบด้วย ๑. คลองสวนหอม ๒. คลองวัดระฆัง ๓. คลองวัดครุฑ และ ๔. คลองวัดมะลิ ส่วนที่เหลือ ๓๓ คลอง สำนักงานเขตเป็นผู้ดำเนินการ เปิดทางน้ำไหล และจัดเก็บวัชพืช และมีคลองหลักที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักระบายน้ำ จำนวน ๗ คลอง

สำนักงานเขตบางกอกน้อยมีโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์คลองบางบำหรุ (บางกอกน้อย) แบบบูรณาการด้วยการมีส่วนร่วม เก็บขยะและผักตบชวาในคลองและทางเท้าริมคลอง ติดตั้งเครื่องเติมอากาศพลังงานแสงอาทิตย์ ณ คลองบางบำหรุตามโครงการ BEST SERVICE ปี ๒๕๖๓

๓) สำนักงานเขตบางกอกใหญ่

สำนักงานเขตบางกอกใหญ่มีการรณรงค์การไม่ทิ้งขยะ และปล่อยน้ำเสียตามคลองย่อยต่าง ๆ ที่น้ำในคลองไหลลงสู่คลองบางกอกใหญ่ ซึ่งได้ดำเนินการต่อเนื่อง จัดทำโครงการชุมชนคนรักคลอง มีการป้องกันขยะไม่ให้ลงคลองบางกอกใหญ่ เพราะถ้ามีขยะในคลองบางกอกใหญ่จะไหลลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาต่ออีก โดยฝ่ายที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

ฝ่ายโยธา	รับผิดชอบโครงการการบูรณาการจัดการขยะและวัชพืชคลองบางกอกใหญ่และคลองต่อเนื่องโดยการต่อยอดอดีต ปรับปัจจุบัน สร้างคุณค่าคลองบางกอกใหญ่ ผ่านเส้นทาง “ล้อ ราง เรือ” กิจกรรมที่ดำเนินการ จัดทำตะแกรงดักขยะ หรือลูกบวบกันขยะในคลอง หรือลำกระโดงเชื่อมต่อคลองบางกอกใหญ่ในพื้นที่เขต เพื่อให้ขยะไหลลงสู่คลองบางกอกใหญ่ จำนวน ๒๘ คลอง
ฝ่ายรักษาความสะอาดฯ	รับผิดชอบจัดทำโครงการการรณรงค์ไม่ทิ้งขยะลงแหล่งน้ำสาธารณะในพื้นที่เขตบางกอกใหญ่ กิจกรรมที่ดำเนินการ จัดเก็บขยะมูลฝอย ขยะชิ้นใหญ่ จากบ้านเรือนประชาชนทุกสัปดาห์ จัดทำประกาศเชิญชวนประชาชน ห้ามทิ้งขยะในลำคลองต่าง ๆ
ฝ่ายสิ่งแวดล้อมฯ	รับผิดชอบจัดทำโครงการ การปฏิบัติการโครงการกรุงเทพฯ เมืองอาหารปลอดภัย กิจกรรมที่ดำเนินการ รณรงค์ให้มีบ่อดักไขมันตามร้านอาหาร ไม่ให้น้ำลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ

๔) สำนักงานเขตธนบุรี

สำนักงานเขตธนบุรีมีการจัดการขยะและน้ำเสียชุมชนด้วยชุมชน ดังนี้

๑. ลดปริมาณขยะ แยกขยะรีไซเคิลเศษอาหารใช้ประโยชน์
๒. จัดระบบการทิ้งขยะ ตั้งถังขยะรองรับขยะในบ้าน
๓. ทิ้งขยะนัดเวลาเก็บ
๔. ไม่ทิ้งขยะลงแหล่งน้ำ ที่ว่าง ที่สาธารณะ
๕. บำบัดน้ำเสียก่อนทิ้ง
๖. ปรับปรุงรักษาความสะอาดชุมชน

นอกจากนี้มีการลงพื้นที่รณรงค์แจกแผ่นพับประชาสัมพันธ์การคัดแยกขยะก่อนทิ้งและการไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลองบริเวณคลองบางกอกใหญ่พื้นที่เขตธนบุรีอย่างต่อเนื่องมีการจัดกิจกรรมนัดทิ้งนัดเก็บขยะชิ้นใหญ่ทุกวันเสาร์ ในชุมชนที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาและริมคลองในพื้นที่เขตธนบุรี อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งขยะชิ้นใหญ่ จำพวกเฟอร์นิเจอร์เก่า โต๊ะ ตู้ เตียง ที่นอน ชุดเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ประชาชนเลิกใช้ ประชาชนเองก็ประสบปัญหาไม่มีที่ทิ้ง ที่ผ่านมามักนำไปทิ้งในที่รกร้างว่างเปล่าในชุมชนก็ได้เกิดปัญหาด้านสภาพแวดล้อมตามมาหรือไม่ก็ทิ้งลงแม่น้ำลำคลองหน้าวัด ก็ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนด้วย มีการนำขยะชิ้นใหญ่หรือสิ่งของเหลือใช้มาทิ้งเป็นจำนวนมาก

๗. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในพื้นที่

๗.๑ คณะกรรมการวิสามัญฯ ลงพื้นที่รณรงค์ไม่ทิ้งขยะและปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำเจ้าพระยา และแหล่งน้ำสาธารณะ

คณะกรรมการวิสามัญฯ เห็นชอบแผนการรณรงค์แผนงานโครงการรณรงค์ร่วมใจรักษ์เจ้าพระยา ช่วงสะพานพระปิ่นเกล้า ถึงสะพานพระพุทธยอดฟ้า จำนวน ๗ ข้อ ดังนี้

๑. จัดเก็บมูลฝอย ผักตบชวาและวัชพืชในแม่น้ำเจ้าพระยา เขตกรุงเทพมหานคร และจัดตั้งจุดสกัดในแม่น้ำเจ้าพระยา ในช่วงฤดูน้ำหลากเพื่อไม่ให้วัชพืชไหลเข้าเขตกรุงเทพมหานคร

๒. พัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่สำคัญบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยา เขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ บริเวณใต้สะพานพระราม ๘ ใต้สะพานพระพุทธยอดฟ้าริมแม่น้ำเจ้าพระยา และทางเดินริมน้ำหน้าสำนักเทศกิจ

๓. จัดตั้งกองอำนวยการร่วม และกำหนดจุดสังเกตการณ์สำหรับเฝ้าระวังเหตุ เพื่อดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความปลอดภัย และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ผู้สัญจรทางน้ำและนักท่องเที่ยว บริเวณท่าช้าง หรือจุดอื่นที่เหมาะสม โดยมีหน่วยงานประจำได้แก่ สำนักเทศกิจ สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สำนักสิ่งแวดล้อม และสำนักงานเขตพระนคร

๔. มีเรือตรวจการณ์ปฏิบัติงานเฝ้าระวังเหตุและสนับสนุนภารกิจจัดเก็บมูลฝอย พร้อมตรวจตราดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยทางน้ำ ตามรอบปกติและกรณีเร่งด่วน

๕. รณรงค์ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนรวมทั้งสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของแม่น้ำเจ้าพระยาไม่ทิ้งขยะ สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย และปฏิบัติตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ อย่างเคร่งครัด

๖. ดำเนินการให้มีการบำบัดน้ำเสียก่อนไหลสู่มแม่น้ำเจ้าพระยาอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

๗. ร่วมมือกับกองทัพเรือในการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ในการไม่ทิ้งขยะ สิ่งปฏิกูล และไม่ปล่อยน้ำเสียลงสู่มแม่น้ำเจ้าพระยา

หากสามารถดำเนินการตามแผนทั้ง ๗ ข้อได้เห็นว่าพื้นที่เป้าหมาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่สะพานพระปิ่นเกล้าถึงสะพานพระพุทธยอดฟ้า จะสะอาดปราศจากขยะ ซึ่งมีประชาชนจำนวนมากได้ให้ความสนใจในการดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษแม่น้ำเจ้าพระยา ถ้าหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งสำนักการระบายน้ำ สำนักสิ่งแวดล้อม สำนักการโยธา สำนักเทศกิจ สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สำนักงานประชาสัมพันธ์ สำนักงานเขต ๔ เขต กองทัพเรือ และ กอ.รมน.กทม. ให้ความร่วมมือจะประสบผลสำเร็จได้ โดยเป้าหมายดำเนินการให้พื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ ในแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่ใต้สะพาน พระปิ่นเกล้าถึงสะพานพระพุทธยอดฟ้าให้ปราศจากขยะมูลฝอย โดยครอบคลุมพื้นที่ ๔ เขต ประกอบด้วยด้านฝั่งธนบุรี จำนวน ๓ เขต คือ เขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่ และเขตธนบุรี ฝั่งพระนคร จำนวน ๑ เขต คือ เขตพระนคร

คณะกรรมการวิสามัญฯ ได้ลงพื้นที่บริเวณตลาดวังหลัง และชุมชนวังหลัง แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ร่วมกับหน่วยงานของกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย สำนักเทศกิจ สำนักสิ่งแวดล้อม สำนักการระบายน้ำ สำนักการโยธา สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สำนักงานประชาสัมพันธ์ สำนักงานเขตพื้นที่ ๔ เขต สำนักงานเขตบางกอกน้อย สำนักงานเขตพระนคร สำนักงานเขตบางกอกใหญ่ สำนักงานเขตธนบุรี ผู้แทนจากกองทัพเรือ ผู้นำชุมชน และผู้สื่อข่าวจากสำนักข่าว ได้แก่ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก (TV ๕) ช่อง ๗ เอชดี (Channel ๗ HD) สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย (สทท.) (NBT) ทีเอ็นเอ็น ๑๖ (TNN ๑๖) ไทยรัฐทีวี สถานีโทรทัศน์ไอทีวี สถานีวิทยุพิทักษ์สันติราษฎร์ สวพ. FM๙๑ และสถานีวิทยุ จส.๑๐๐ "วิทยุข่าวสารและการจราจร" เพื่อศึกษาและรณรงค์ไม่ทิ้งขยะและปล่อยน้ำเสียลง

แม่น้ำเจ้าพระยา โดยคณะกรรมการวิสามัญฯ ได้จัดทำสต็อกเกอร์ “รักษแม่น้ำเจ้าพระยา” รณรงค์ติดเสื้อ บริเวณหน้าอกหรือบริเวณแขน เพื่อเป็นสัญลักษณ์ ให้แก่ผู้ค้า ประชาชนและผู้พักอาศัยริมแม่น้ำเจ้าพระยา ฝั่ง ธนบุรี ในบริเวณตลาดวังหลัง และชุมชนวังหลัง แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เพื่อเชิญชวน ให้ร่วมกันรักษาสภาพแวดล้อมริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาให้มีความใส สะอาด สวยงาม ปราศจากขยะ โดยขอความร่วมมือไม่ทิ้งขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสียลงในแม่น้ำเจ้าพระยา (รายละเอียดตามภาคผนวก)

การลงพื้นที่ของคณะกรรมการวิสามัญฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายครั้งและหลายแห่ง บริเวณพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาพื้นที่ฝั่งธนบุรีพบว่า มีขยะ ขวดพลาสติก โฟม ถูพลาสติก เศษไม้ ผักตบชวา และอื่น ๆ ลอยมาตามน้ำบริเวณริมตลิ่ง และยังมีคลองหรือลำรางปล่อยน้ำเสีย ซึ่งมีสีดำจำนวนมากออกมาจาก ชุมชนลงแม่น้ำเจ้าพระยาโดยไม่มีการบำบัด และไม่มีประตูน้ำ ทำให้ภูมิทัศน์ของแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณ ดังกล่าว ไม่น่ามอง ประกอบกับริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณนั้นเป็นเส้นทางให้กับนักท่องเที่ยวเดินชมแม่น้ำ เจ้าพระยาตลอดแนว

คณะกรรมการวิสามัญฯ เห็นว่า ต้องร่วมมือกันทุกภาคส่วน รณรงค์ไม่ให้มีการทิ้งขยะลงแม่น้ำ เจ้าพระยาเพื่อลดปริมาณขยะ ให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ และงดการปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำเจ้าพระยา ทั้งสิ้น แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจต่าง ๆ ริมแม่น้ำเจ้าพระยา รวมทั้งร้านอาหารตลาด แม่น้ำ เจ้าพระยาเป็นปัจจัยสำคัญให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยว พักโรงแรมและทานอาหารเพื่อจะดูบรรยากาศของ แม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำเจ้าพระยายังเป็นเส้นทางคมนาคมที่ประชาชนใช้ในการสัญจรไปมา จึงเป็นแหล่ง สร้างรายได้ที่สำคัญให้กับประชาชนที่อาศัยริมแม่น้ำเจ้าพระยา และสร้างรายได้ให้กับประเทศตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบันจำนวนมากโดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว การประมงพื้นบ้าน การคมนาคมทางเรือ เป็นต้น หากแม่น้ำ เจ้าพระยาเน่าเสีย วิถีชีวิตและธุรกิจต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมด ก็ย่อมจะสูญเสียไปด้วย เพราะฉะนั้นจึงมีความ จำเป็นต้องรักษาแม่น้ำเจ้าพระยาและบำรุงรักษาให้มีชีวิตขึ้นมาดังในอดีต ทุกภาคส่วนจึงต้องร่วมมือกันโดย งด การทิ้งขยะลงแม่น้ำเจ้าพระยาและไม่ปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำเจ้าพระยาอีกต่อไป คำนึงชีวิตให้กับแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเร็ว ให้มีความสวยงาม และเป็นสมบัติของคนไทยทุกคน ในการนี้ สำนักสิ่งแวดล้อมได้ จัดทำแผนรณรงค์ ร่วมใจรักษแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีหลักการและเหตุผล คือ แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแหล่งน้ำสำคัญที่ไหลผ่าน กรุงเทพมหานคร ริมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยามีการใช้ประโยชน์เพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การอุปโภคบริโภค และการ ท่องเที่ยว เป็นที่ตั้งของชุมชน สถานประกอบ และอาคารขนาดใหญ่จำนวนมาก จากความเจริญก้าวหน้าในทุกด้านที่ เกี่ยวข้องกับแม่น้ำเจ้าพระยาโดยปราศจากความตระหนักในการดูแลรักษา ทำให้ปัจจุบันแม่น้ำเจ้าพระยาเริ่มมีความ เสื่อมโทรม ส่วนหนึ่งมาจากพฤติกรรมที่ทิ้งมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลลงแหล่งน้ำ ชวงน้ำหลากมีผักตบชวาไหลลอยมาจาก ที่ต่าง ๆ เข้ามาที่กรุงเทพมหานครเป็นจำนวนมาก ส่งผลต่อคุณภาพน้ำ ประกอบกับพื้นที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำบางแห่ง ควรพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มีความสวยงาม และเพิ่มการเฝ้าระวังด้านความปลอดภัย เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของ ชุมชนริมน้ำ และส่งเสริมการท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานคร (รายละเอียดตามภาคผนวก)

๗.๒ การเสวนาเครือข่ายภาคประชาชนรักษแม่น้ำเจ้าพระยา

การเสวนาเครือข่ายภาคประชาชนรักษแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเชิญผู้นำชุมชนที่อยู่ริมแม่น้ำ เจ้าพระยาและคลองสาธารณะในพื้นที่ ๔ เขต คือ เขตพระนคร เขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่ และเขต ธนบุรี เข้าร่วมเสวนา เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ ณ ห้องประชุมสภากรุงเทพมหานคร สรุปลดดังนี้

สรุปความเห็นและข้อเสนอแนะ คำถาม ๓ ข้อ จากผู้เข้าร่วมเสวนา

๑. ท่านมีความเห็นว่า ปัจจุบันแม่น้ำเจ้าพระยามีสภาพอย่างไร

๑) สภาพแม่น้ำเจ้าพระยา น้ำสกปรก น้ำไม่ใส น้ำไม่สะอาดกลิ่นเหม็น มีขยะในน้ำจำนวนมาก มีผักตบชวา มีการระบายน้ำเสียจากบ้านเรือน อาคารสูง โรงแรม โรงงานริมน้ำ ลงแม่น้ำเจ้าพระยา คลองที่เชื่อมกับแม่น้ำเจ้าพระยามีขยะจำนวนมากมีสภาพน้ำเน่าเสีย ต้นเขิน น้ำไม่ไหลเวียน ช่วงที่ไม่เปิดประตูระบายน้ำเข้าคลองมีน้ำเน่าเสีย

๒) ภูมิทัศน์ ภูมิทัศน์ไม่สวยงามจากการก่อสร้างเขื่อนที่ไม่สวยงาม มีการบุกรุกที่ดินริมแม่น้ำเจ้าพระยา บ้านเรือนรุกล้ำลำคลองที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยาขวางทางน้ำทำให้น้ำไม่สะอาดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของเรือรับจ้าง

๓) ความคิดเห็นส่วนน้อย น้ำดีขึ้นมาระดับหนึ่ง น้ำความสะอาดขึ้นในช่วงระยะเวลา ๒ ปีที่ผ่านมา น้ำดีขึ้นเฉพาะช่วงที่มีงานราชพิธี ผลกระทบน้อยลงเพราะภาครัฐเข้ามาสนใจมากขึ้น

๒. สภาพของแม่น้ำเจ้าพระยาในปัจจุบันมีผลกระทบต่อท่านและชุมชนอย่างไรบ้าง

ประชาชนไม่สามารถใช้น้ำอุปโภคได้ ขยะอุดตันตามลำคลองที่เชื่อมแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายและเชื้อโรคต่าง ๆ ระบบนิเวศน์สูญเสียสัตว์น้ำในแม่น้ำลดลง ปลากินขยะตายเป็นการเพิ่มการเน่าเสียของน้ำ ชุมชนหาปลาไม่ได้ขาดรายได้ การเชื่อมโยงระหว่างคนในชุมชนกับแม่น้ำลำบากมากเนื่องจากมีเขื่อน น้ำเสียส่งกลิ่นเหม็นกระทบต่อคุณภาพชีวิต

๓. ข้อเสนอในการป้องกันและแก้ไขปัญหที่เกิดกับแม่น้ำเจ้าพระยา

๑) การป้องกัน ปลุกฝังจิตสำนึกให้คนในชุมชนที่อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ฝึกระวังและดูแลโดยคนในชุมชน รมรงค้อย่างต่อเนื่อง อบรมให้ความรู้ให้แก่ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนที่อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ติดตั้งกล้อง CCTV ฝึกระวัง ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์และสื่อออนไลน์ ให้ประชาชนเกิดความรักและความห่วงแหนและช่วยกันรักษาความสะอาด ให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนรวมถึงประชาชนเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความรับผิดชอบ สร้างเครือข่ายการอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยากับจังหวัดต่าง ๆ ที่แม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน ส่งเสริมให้มีการรักษาน้ำตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ส่งเสริมการจัดโครงการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยา

๒) การใช้มาตรการทางกฎหมายกับผู้ทิ้งขยะลงแม่น้ำ ปรับเงินจากคนที่ทิ้งขยะลงแม่น้ำ เพิ่มอัตราโทษของการทิ้งขยะลงแม่น้ำ ให้รางวัลนำจับกับคนที่จับคนทิ้งขยะลงในแม่น้ำ

๓) การจัดเก็บขยะ ทำที่ตักเก็บขยะ ใส่ลูกบวบและที่กั้นหรือคัดกรองขยะจากแม่น้ำที่จะเข้าสู่คลองในชุมชน จัดให้มีหน่วยตรวจสอบ ให้ภาคเอกชนช่วยกำจัดผักตบชวาตั้งแต่ต้นทาง เช่น จังหวัดชัยนาท จนถึงจังหวัดสมุทรปราการ

๔) การจัดการน้ำเสีย การจัดการน้ำเสียที่ลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา จะต้องมีแผนงานจากหน่วยงานของรัฐและดำเนินการแบบบูรณาการ บำบัดน้ำเสียของโรงงานที่อยู่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยาก่อนปล่อยลงสู่แม่น้ำ

๕) การจัดระเบียบ จัดระเบียบเรือรับจ้างต่าง ๆ จัดระเบียบบ้านเรือนที่รุกล้ำแม่น้ำลำคลองที่ขวางทางน้ำ โดยใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเด็ดขาด จัดระเบียบร้านค้าที่นำเส้นทางริมเขื่อนไปใช้ประโยชน์ ขุดลอกคูคลองที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำ เพื่อให้ น้ำไหลเวียนได้ดีขึ้น

๖) ด้านอื่น ๆ การพัฒนาจะทำลายความเป็นแม่น้ำโบราณ

การเสวนาครั้งนี้ทำให้ทราบข้อเท็จจริงจากชุมชน ดังนี้

๑. ชุมชนมีการบริหารจัดการด้วยชุมชนเอง เนื่องจากปัญหาขยะ และน้ำเสียมีผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชน เช่น รายได้จากการท่องเที่ยว

๒. ประชาชนมีการปรับตัว โดยทำสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้เป็นระเบียบ จัดมีการจัดระเบียบ ตรอก ซอย ให้สะอาด แต่ปัญหาน้ำเสียยังส่งกลิ่นเหม็น และน้ำเสียไหลลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งชุมชนไม่ สามารถจัดการได้ ซึ่งต้องมีการพิจารณาแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้

ข้อตกลงจากการเสวนาเครือข่ายภาคประชาชนรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยา ดังนี้

๑. ชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยาเห็นพ้องร่วมกันว่า “จะไม่ทิ้งขยะลงคลอง แม่น้ำ และจะเก็บขยะใน แม่น้ำออกให้หมด เพื่ออนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยา พื้นฟูวิถีชุมชนสู่ชีวิตที่เป็นสุขอย่างยั่งยืน”

๒. บูรณาการร่วมกันระหว่าง หน่วยงานต่าง ๆ อาทิ กรุงเทพมหานคร กองทัพเรือ กรมเจ้าท่า กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในกรุงเทพมหานคร (กอ.รมน.กทม.) สำนักงานเขต และชุมชนร่วมกัน เก็บ กำจัดขยะจากแม่น้ำเจ้าพระยา การเสวนาในครั้งนี้ ได้ก่อให้เกิดเครือข่ายการทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนอย่างเข้มแข็ง จริงจัง มุ่งเน้นฟื้นคืนระบบนิเวศน์ที่ดีให้แม่น้ำเจ้าพระยา

๓. เพิ่มเครือข่ายขยายออกไป ระหว่างชุมชนต่อชุมชน และระหว่างสมาชิกในชุมชนให้มีการขยาย ไปยังโรงเรียน วัด หรือสถานที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องใกล้เคียงกับแม่น้ำเจ้าพระยา ให้ร่วมกันตระหนักถึงความเสียหาย ที่จะเกิดกับแม่น้ำเจ้าพระยาและประเทศชาติ เพื่อพิทักษ์ ดูแล และอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยา ให้เป็นสมบัติของ ทุกคนในชาติ ความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติ การทิ้งขยะ และปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นการ ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

๗.๓ หน่วยงานต่าง ๆ รับผิดชอบมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหามลพิษและน้ำเสียการ ดูแลคลองของภาคเอกชนในแต่ละเขต

สำนักการระบายน้ำได้ออกคำสั่งฯ ตั้งคณะกรรมการของภาคประชาชนในเขตต่าง ๆ ให้มีส่วนร่วม ในการดูแลคลองของพื้นที่เขตมีหน้าที่ดูแลน้ำ ภูมิทัศน์ตามลำคลอง การปรับปรุงคลองเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำ เสียในคลอง คณะกรรมการวิสามัญฯ เห็นว่าควรจะมีคณะกรรมการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสียให้ เกิดประโยชน์สูงสุด ถ้ามีการขับเคลื่อนของภาคประชาชนจะช่วยแบ่งเบาภาระของสำนักงานเขตได้ เนื่องจาก บางเขตมีคลองจำนวนมาก เฉพาะเจ้าหน้าที่ไม่สามารถดำเนินการได้หมดทั้งเรื่องการจัดเก็บขยะ ผักตบชวา จึง ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคประชาชน จิตอาสาสามารถร่วมดำเนินการ จึงจะทำให้การดำเนินการสำเร็จได้

สำนักงานเขตบางกอกน้อย มีการประชาสัมพันธ์ไม่ให้ประชาชนทิ้งน้ำเสีย ทิ้งขยะลงแม่น้ำ เจ้าพระยาโดยเฉพาะช่วงเวลาใกล้ถึงพระราชพิธีเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐินโดยขบวน พยุหยา ตราทางชลมารคฯ ได้จัดเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่รณรงค์ห้ามปล่อยน้ำเสีย ทิ้งขยะลงคลอง จัดเก็บขยะมูลฝอยริม แม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนในลำน้ำแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นหน้าที่ของสำนักสิ่งแวดล้อม

สำนักงานเขตบางกอกใหญ่ มีการดำเนินการเรื่องการปล่อยน้ำเสียปกติมีการตรวจโรงงานและ ร้านอาหาร ปีละ ๒ ครั้งตามกฎหมายได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสยามจัดทำผลิตภัณฑ์กรองน้ำบำบัดน้ำ เสียราคาไม่แพง รณรงค์ให้ร้านอาหารจัดซื้อเพื่อใช้กรองน้ำเสียโดยเฉพาะร้านอาหารตามลำคลองต่าง ๆ และ การจัดเก็บขยะตามคู คลองต่าง ๆ ในพื้นที่มีจำนวน ๔๕ จุด ได้จัดทำแพลูกบวบจำนวนครึ่งหนึ่งของลำคลอง เพื่อดักเก็บขยะก่อนลงสู่คลองบางหลวง ในส่วนของการปรับภูมิทัศน์ได้จัดเจ้าหน้าที่ล่องเรือตรวจสอบป้ายตาม ริมคลอง

สำนักงานเขตธนบุรี มีการจัดเก็บขยะทางน้ำตามคลองในพื้นที่ โดยเฉพาะคลองบางกอกใหญ่ ซึ่งเป็นคลองสายหลักที่น้ำไหลลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา มีการเพิ่มรอบในการจัดเก็บขยะสำหรับบ้านเรือน มีจุดนัดทิ้งนัดเก็บตามเวลา ตามคลองต่าง ๆ มีการล่องเรือตักขยะ และมีการจัดกิจกรรม Big Cleaning Day ทั้งคลองและชุมชนบริเวณพื้นที่ตั้งแต่วัดกัลยาณมิตรถึงวัดประยุรวงศาวาส และบริเวณทำน้ำสำนึกเทศกิจ พร้อมทั้งจัดตารางลงพื้นที่ร่วมกันระหว่างฝ่ายพัฒนาชุมชนฯ ฝ่ายรักษาความสะอาดฯ และผู้อำนวยการเขตสัปดาห์ละ ๓ ครั้ง

สำนักงานเขตพระนคร ได้ดำเนินการในเรื่องน้ำเสียร่วมกับการดูแลคลองคูเมืองเดิมมาโดยตลอด โดยไปดำเนินการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ให้ร้านอาหารต้องมีบ่อดักไขมันเพื่อดักไขมันก่อนระบายน้ำเสียลงสู่คลองสาธารณะ ดูแลบ่อดักไขมันเมื่อมีไขมันเกาะเต็มแล้วต้องดักไขมันทิ้ง กวดขันไม่ให้เน่าเสียลงคลองต้องผ่านบ่อดักไขมันก่อน

การมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้ค้าจากตลาดรถไฟส่วนจำหน่ายผลไม้ได้ประสานงานกับสำนักงานเขตบางกอกน้อยให้นำเปลือกผลไม้มาหมักทำน้ำชีวภาพเพื่อนำไปแจกจ่ายแก่ประชาชน และสอนการทำน้ำชีวภาพ การขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการร้านอาหารบริเวณตรอกวังหลังให้ติดตั้งบ่อดักไขมันจำนวนกว่า ๗๐ ร้าน การตรวจสอบคุณภาพน้ำและแนะนำให้ดูแลคุณภาพน้ำให้ได้มาตรฐานก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ในสถานที่ที่มีอาคารขนาดใหญ่ที่อยู่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาและโรงพยาบาลศิริราช

๘. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการวิสามัญฯ

ปัญหาคนขอทาน คนไร้ที่พึ่ง (คนเร่ร่อน) และผู้ค้าประเวณี ทำให้เกิดภาพลักษณ์เสียหาย กลุ่มคนเหล่านี้ยังมีการอยู่อาศัย มีคุณภาพชีวิตไม่เหมาะสม

คณะกรรมการวิสามัญ มีข้อเสนอแนะดังนี้

แนวทางการแก้ไขปัญหาคคนขอทาน

๑) อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ควรมอบอำนาจให้กรุงเทพมหานคร มีอำนาจเปรียบเทียบปรับผู้กระทำความผิด ซึ่งตามมาตรา ๒๓ ของพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙ ให้ อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ มอบหมายการเปรียบเทียบปรับผู้กระทำความผิดได้

๒) กรุงเทพมหานคร ควรดำเนินการแก้ไขข้อบัญญัติของกรุงเทพมหานคร เพื่อรองรับกระบวนการตามพระราชบัญญัติการควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙ ในกรณีที่ อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการมอบอำนาจให้กรุงเทพมหานครเปรียบเทียบปรับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

๓) ในกระบวนการฟื้นฟูตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๐ ให้สามารถฟื้นฟูคนขอทานได้ แต่จะฟื้นฟูได้ต่อเมื่อยินยอมต่ออธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ แต่กรณีนี้ ถือว่าได้กระทำความผิด แต่มีเงื่อนไขเข้าฟื้นฟู ถือว่าพ้นจากความผิดตามมาตรา ๑๘ อำนาจนี้ไม่ใช่ของกรุงเทพมหานคร ฉะนั้นกรุงเทพมหานครไม่มีอำนาจเบ็ดเสร็จในกระบวนการ จึงต้องพิจารณาในประเด็นให้กรุงเทพมหานครมีอำนาจได้หรือไม่

๔) ตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙ กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีอำนาจประกาศจัดตั้งสถานคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งสามารถส่งเสริมการคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยกรุงเทพมหานครเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิตในสถานที่ที่กรุงเทพมหานครจัดตั้งขึ้นและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประกาศรับรอง

๕) ตามพระราชบัญญัติบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.๒๕๒๘ มาตรา ๘๙ กำหนดอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งในอำนาจหน้าที่ดังกล่าวนี้ รวมถึงอำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การดูแลรักษาที่สาธารณะ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสังคมสงเคราะห์ และการส่งเสริมการประกอบอาชีพ ในการจัดการปัญหาคนขอทาน คนไร้ที่พึ่ง และการค้าประเวณี จึงอยู่ในอำนาจหน้าที่รับผิดชอบของกรุงเทพมหานคร แต่เนื่องจาก มาตรา ๘๙ ดังกล่าว กำหนดให้อำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานครนั้น ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายอื่น การแก้ไขปัญหาคคนขอทาน คนไร้ที่พึ่ง และการค้าประเวณี จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙ พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.๒๕๕๗ และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.๒๕๓๙ ทำให้กรุงเทพมหานครไม่อาจดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ได้ ซึ่งอำนาจหน้าที่ดังกล่าวจะอยู่ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรุงเทพมหานครจึงทำได้แต่เพียงการประสานงานกับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

แนวทางการแก้ไขปัญหาคคนไร้ที่พึ่ง

๑) ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.๒๕๕๗ มาตรา ๑๗ กำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พิจารณาให้การสนับสนุนด้านการเงิน และด้านอื่น ๆ แก่หน่วยงานของรัฐ ในการจัดให้มีกิจการดำเนินการในลักษณะเดียวกับศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงควรส่งเสริมและสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณและการเงินให้แก่กรุงเทพมหานคร ในการดำเนินการเกี่ยวกับศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งและในส่วนที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากกรุงเทพมหานครมีงบประมาณที่จำกัดและหากมีความจำเป็นก็ต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว

๒) กรุงเทพมหานคร ควรดำเนินการแก้ไขข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดเกี่ยวกับการพักอาศัยในที่สาธารณะ โดยฝ่าฝืนต่อข้อบัญญัติของกรุงเทพมหานคร เนื่องจากปัจจุบันข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครบัญญัติเฉพาะการป็นปาย นั่ง หรือขึ้นไปบนรั้ว กำแพง ต้นไม้ หรือ คอกต้นไม้ และในส่วนของพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.๒๕๓๕ ก็กำหนดห้ามมิให้ ผู้ใดยืน นั่ง หรือนอนบนราวสะพานสาธารณะ หรือ นอนในที่สาธารณะ ซึ่งทั้งการดำเนินการตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.๒๕๓๕ ไม่ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการส่งตัวคนไร้ที่พึ่ง ไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง หรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.๒๕๕๗ มาตรา ๒๒

๓) สืบเนื่องจากการแก้ไขข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครตามข้อ ๒. กรุงเทพมหานครควรดำเนินการเพิ่มเติมข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร ในส่วนของการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ให้กรุงเทพมหานครสามารถจัดตั้งสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง หรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งได้ ประกอบกับ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.๒๕๕๗ กำหนดให้กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สนับสนุนหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเกี่ยวกับสถานที่หรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โดยสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง หรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ควรมีลักษณะเป็นองค์กรที่มีการบริหารงานที่มีความเป็นอิสระภายใต้การกำกับดูแลของกรุงเทพมหานคร

แนวทางการแก้ไขปัญหาการค้ำประเวณี

๑) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ทราบว่า พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ไม่ควรใช้สถานที่แห่งนี้ทำการการค้ำประเวณี

๒) ปรับปรุงพื้นที่และภูมิทัศน์แห่งนี้ใหม่ โดยจัดระเบียบให้มีความสะดวก ร่มรื่น เพิ่มไฟฟ้าส่องสว่าง พร้อมติดตั้งกล้องวงจรปิด CCTV เพื่อให้สามารถตรวจสอบผู้กระทำความผิดได้โดยเฉพาะการค้ำประเวณี และเพื่อความปลอดภัย

๓) จัดระเบียบการบริหารจัดการพื้นที่ใหม่ ซึ่งเป็นภารกิจของสำนักงานเขตพระนครให้จัดกิจกรรมเพื่อส่วนรวมในพื้นที่ดังกล่าวเป็นประจำ จะทำให้การค้ำประเวณีหมดไปจากบริเวณนี้

๔) เน้นย้ำให้ตระหนักถึงการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙ ว่ามีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับลดหลั่นตามฐานความผิดตั้งแต่จำคุกไม่เกิน ๑ เดือน ไปจนถึง ๒๐ ปีและปรับตั้งแต่ไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาทไปจนถึง ๔๐๐,๐๐๐ บาท

๕) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่โดยการจัดระเบียบชุมชนให้เกิดความเรียบร้อย รวมทั้งให้ประชาชนเฝ้าระวังพื้นที่และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบถึงปัญหาดังกล่าว

การบริหารจัดการน้ำและแก้ไขปัญหาน้ำเสีย

๑. ควรน้อมนำหลักการบำบัดน้ำเสียโดยการทำให้อเจือจาง (Dilution) ตามแนวทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ “น้ำดีไล่น้ำเสีย” โดยใช้หลักการตามธรรมชาติแห่งแรงโน้มถ่วงของโลก (Gravity Flow) ของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ และนำพระราชโอรยาบายพื้นที่คลองต่าง ๆ โดยจิตอาสาาร่วมกันทำความสะอาด ขุดลอก คูคลองและผันน้ำเจ้าพระยาเข้าคลอง ทำให้ออกซิเจนในน้ำเพิ่มขึ้น ของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ มาใช้ในการบริหารจัดการน้ำและแก้ปัญหาน้ำเสียพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์และพื้นที่ต่อเนื่องกัน

๒. การแก้ปัญหาตะกอนที่อยู่ใต้คลอง ควรจัดหาเครื่องดูดเลนรุ่นใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงมาใช้ดำเนินการ

๓. น้ำในคลองคูเมืองเดิม และคลองลอดทั้ง ๒ คลอง คือ คลองลอดวัดราชนัดดา และคลองลอดวัดราชบพิตร ต้องมีการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน น้ำใสสะอาดตลอดไป การระบายน้ำเข้า-ออกคลองมีความสำคัญต่อการรักษาระดับน้ำ

๔. สถานีสูบน้ำทั้ง ๓ แห่ง ประกอบด้วย สถานีสูบน้ำคลองโอง่าง สถานีสูบน้ำเทเวศน์ และสถานีสูบน้ำกรุงเกษม ควรกำจัดการขยะด้วยการจัดทำตะแกรงกรองขยะในลำคลอง และทำท่อนลอยมาตรฐานกันขยะที่ลอยมาตามน้ำ ซึ่งได้มาตรฐานกว่าการใช้ท่อนลอยไม้ไผ่ที่เป็นการดำเนินการชั่วคราวและยังไม่มีมาตรฐานเท่าที่ควร เป็นการส่งเสริมภูมิทัศน์และเพิ่มความสวยงาม จัดทำตาข่ายเป็นรั้วกันขอบเขตของสถานีสูบน้ำ เพื่อความปลอดภัย รวมทั้งจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถภาพของเครื่องสูบน้ำและประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาของประชาชน

๕. ฝั่งธนบุรี คลองบ้านขมิ้นเป็นคลองประวัติศาสตร์คลองหนึ่งที่อยู่ในเกาะรัตนโกสินทร์ จำเป็นต้องอนุรักษ์ไว้ก่อนที่ประชาชนจะรื้อทิ้งไปมากกว่านี้ และมีความจำเป็นเร่งด่วนต้องก่อสร้างโรงควบคุมคุณภาพน้ำธนบุรี เพื่อรวบรวมน้ำเสียจากพื้นที่เขตธนบุรี เขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่ ไปบำบัดยังโรงควบคุมคุณภาพน้ำที่จะก่อสร้างใหม่นี้ หากมีการบำบัดน้ำเสีย น้ำที่ผ่านการบำบัดแล้วจะได้มาตรฐาน เมื่อปล่อยลงสู่คลองสาธารณะแล้วสามารถเจือจางคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำสาธารณะทั่วไป

การบริหารจัดการขยะ

จัดเก็บมูลฝอย ผักตบชวาและวัชพืชในแม่น้ำเจ้าพระยา และจัดตั้งจุดสกัดในแม่น้ำเจ้าพระยา ในช่วงฤดูน้ำหลากเพื่อไม่ให้วัชพืชไหลเข้าเขตกรุงเทพมหานคร โดยดำเนินการ ดังนี้

๑. จัดตั้งกองอำนวยการร่วม และกำหนดจุดสังเกตการณ์สำหรับเฝ้าระวังเหตุ เพื่อดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความปลอดภัย และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ผู้สัญจรทางน้ำและนักท่องเที่ยว บริเวณท่าช้าง หรือจุดอื่นที่เหมาะสม โดยมีหน่วยงานประจำได้แก่สำนักเทศกิจ สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สำนักสิ่งแวดล้อม และสำนักงานเขตพระนคร

๒. มีเรือตรวจการณ์ปฏิบัติงานเฝ้าระวังเหตุและสนับสนุนภารกิจจัดเก็บมูลฝอย พร้อมตรวจตรา ดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยทางน้ำ ตามรอบปกติ และกรณีเร่งด่วน

๓. รมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ความเข้าใจและสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของแม่น้ำเจ้าพระยาไม่ทิ้งขยะ สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย และปฏิบัติตามกฎหมายพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕

๔. ประสานความร่วมมือกับกองทัพเรือในการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ในการไม่ทิ้งขยะ สิ่งปฏิกูล และไม่ปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา

๕. กรุงเทพมหานครควรมีท่าเทียบเรือขึ้นขยะมูลฝอยที่ได้มาตรฐาน เพื่อความสะดวกและมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บขยะมูลฝอยในแม่น้ำเจ้าพระยา

การส่งเสริมการมีส่วนร่วม

๑. พื้นที่บริเวณเกาะรัตนโกสินทร์และพื้นที่ต่อเนื่องกัน ควรส่งเสริมพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีระบบ มีคุณภาพ และให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้เป็นระเบียบเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีระบบมีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ให้วัด ๙ วัดสำคัญ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ได้

๒. ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันรณรงค์ไม่ให้มีการทิ้งขยะลงแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อลดปริมาณขยะให้เหลือน้อยที่สุด และงดการปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจต่าง ๆ ริมแม่น้ำเจ้าพระยา รวมทั้งร้านอาหาร ตลาด เป็นปัจจัยสำคัญให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยว พักโรงแรมและทานอาหารเพื่อจะดูบรรยากาศของแม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำเจ้าพระยายังเป็นเส้นทางคมนาคมที่ประชาชนใช้ในการสัญจรไปมา เป็นแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญให้กับประชาชนที่อาศัยริมแม่น้ำเจ้าพระยา และสร้างรายได้ให้กับประเทศตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว การประมงพื้นบ้าน การคมนาคมทางเรือ เป็นต้น

๓. ควรจะมีคณะกรรมการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาแม่น้ำเน่าเสีย เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของสำนักงานเขต เนื่องจากบางเขตมีคลองจำนวนมาก เจ้าหน้าที่ไม่สามารถดำเนินการได้หมดทั้งเรื่องการจัดเก็บขยะ ผักตบชวา จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคประชาชน จิตอาสาสามารถร่วมดำเนินการ จึงจะทำให้การดำเนินการสำเร็จ

๔. การเสวนาเครือข่ายภาคประชาชนรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยา เกิดเครือข่ายการทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนอย่างเข้มแข็ง จริงจัง มุ่งเน้นฟื้นคืนระบบนิเวศน์ที่ดีให้แม่น้ำเจ้าพระยา และขยายเครือข่ายระหว่างชุมชนต่อชุมชน และระหว่างสมาชิกในชุมชน รวมทั้งโรงเรียน วัด หรือสถานที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ให้ร่วมกันตระหนักถึงความเสียหายที่จะเกิดกับแม่น้ำเจ้าพระยาและประเทศชาติ เพื่อพิทักษ์ ดูแล และอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยา ให้เป็นสมบัติของทุกคนในชาติ การทิ้งขยะ และปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

(นายไพฑูรย์ ชัมภรัตน์)

ประธานคณะกรรมการวิสามันท์ฯ

ภาคผนวก

รายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า

เสวนาเครือข่ายภาคประชาชนรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยา

โครงการโรงบำบัดน้ำเสียธนบุรี

แผนงานโครงการรัตนโกสินทร์ของสำนักการวางผังและพัฒนาเมือง

โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองเดิม

คลองบ้านขมิ้น

โครงการก่อสร้างอุโมงค์ทางเดินลอดถนนหน้าพระลาน - ถนนมหาราช

ภาพการลงพื้นที่ของคณะกรรมการวิสามัญฯ จำนวน ๒๒ ครั้ง

ภาพการลงพื้นที่ของคณะกรรมการวิสามัญฯ จำนวน ๒๒ ครั้ง

วันจันทร์ที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ลงพื้นที่คลองหลอดตั้งแต่โรงแรมรัตนโกสินทร์ถึงกระทรวงมหาดไทย

วันจันทร์ที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒ ลงพื้นที่ที่ชุมชนเทพธิดาราม

วันจันทร์ที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ลงพื้นที่คลองคูเมืองเดิม

วันจันทร์ที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ลงพื้นที่ชุมชนวัดราชนัดดา

วันจันทร์ที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒ ลงพื้นที่ชุมชนตรอกสาเก

วันจันทร์ที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๒ ลงพื้นที่สถานีสูบน้ำบางลำพู ปิ่นเกล้า และปากคลองตลาด

วันจันทร์ที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๖๒ ลงพื้นที่สถานีสูบน้ำคลองโอง่าง สถานีสูบน้ำเทเวศร์ และสถานีสูบน้ำกรุงเกษม

วันจันทร์ที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ลงพื้นที่โรงควบคุมคุณภาพน้ำรัตนโกสินทร์

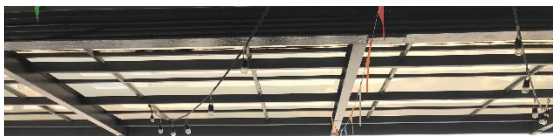

วันจันทร์ที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๒ ลงพื้นที่ล่องเรือริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งพระนคร และเยี่ยมชมโรงควบคุมคุณภาพน้ำสี่พระยา

วันจันทร์ที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๒ ลงพื้นที่รณรงค์ไม่ทิ้งขยะและปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำเจ้าพระยา ด้านฝั่งธนบุรี บริเวณโรงพยาบาลศิริราช เขตบางกอกน้อย

วันจันทร์ที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๒ ลงพื้นที่รณรงค์ไม่ทิ้งขยะและปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณ
องค์การตลาดปากคลองตลาดถึงสถานีสูบน้ำปากคลองตลาด เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

วันอังคารที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒ ลงพื้นที่รณรงค์ไม่ทิ้งขยะและปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำเจ้าพระยาพื้นที่เขตธนบุรี
ตั้งแต่สำนักเทศกิจถึงวัดกัลยาณมิตร เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

วันจันทร์ที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๓ ลงพื้นที่รณรงค์ไม่ทิ้งขยะและปล่อยน้ำเสีย ลงในแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณชุมชนตรอกวังหลัง เขตบางกอกน้อย

วันจันทร์ที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๖๓ ลงพื้นที่รณรงค์ไม่ทิ้งขยะและปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณท่าเตียน เขตพระนคร

วันจันทร์ที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ลงพื้นที่คลองหลอดวัดเทพธิดาราม

วันจันทร์ที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ลงพื้นที่คลองหลอดวัดราชบพิธ เขตพระนคร

วันจันทร์ที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๓ ลงพื้นที่ศึกษาการบริหารจัดการน้ำในคลองบางลำพู

วันจันทร์ที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๓ ลงพื้นที่สถานีสูบน้ำปิ่นเกล้า และสถานีสูบน้ำบางลำพู

วันจันทร์ที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ ลงพื้นที่ชุมชนวัดระฆัง เขตบางกอกน้อย

วันอังคารที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๖๓ ลงพื้นที่คลองหลอดวัดเทพธิดาราม

วันจันทร์ที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๓ ลงพื้นที่คลองบ้านขมิ้น เขตบางกอกน้อย

วันจันทร์ที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ ลงพื้นที่โครงการก่อสร้างอุโมงค์ทางลอดถนนมหาสาร - ถนนหน้าพระลาน เขตพระนคร

